

VINERI 2 NOIEMBRIE 2001 · ANUL LI NR. 44

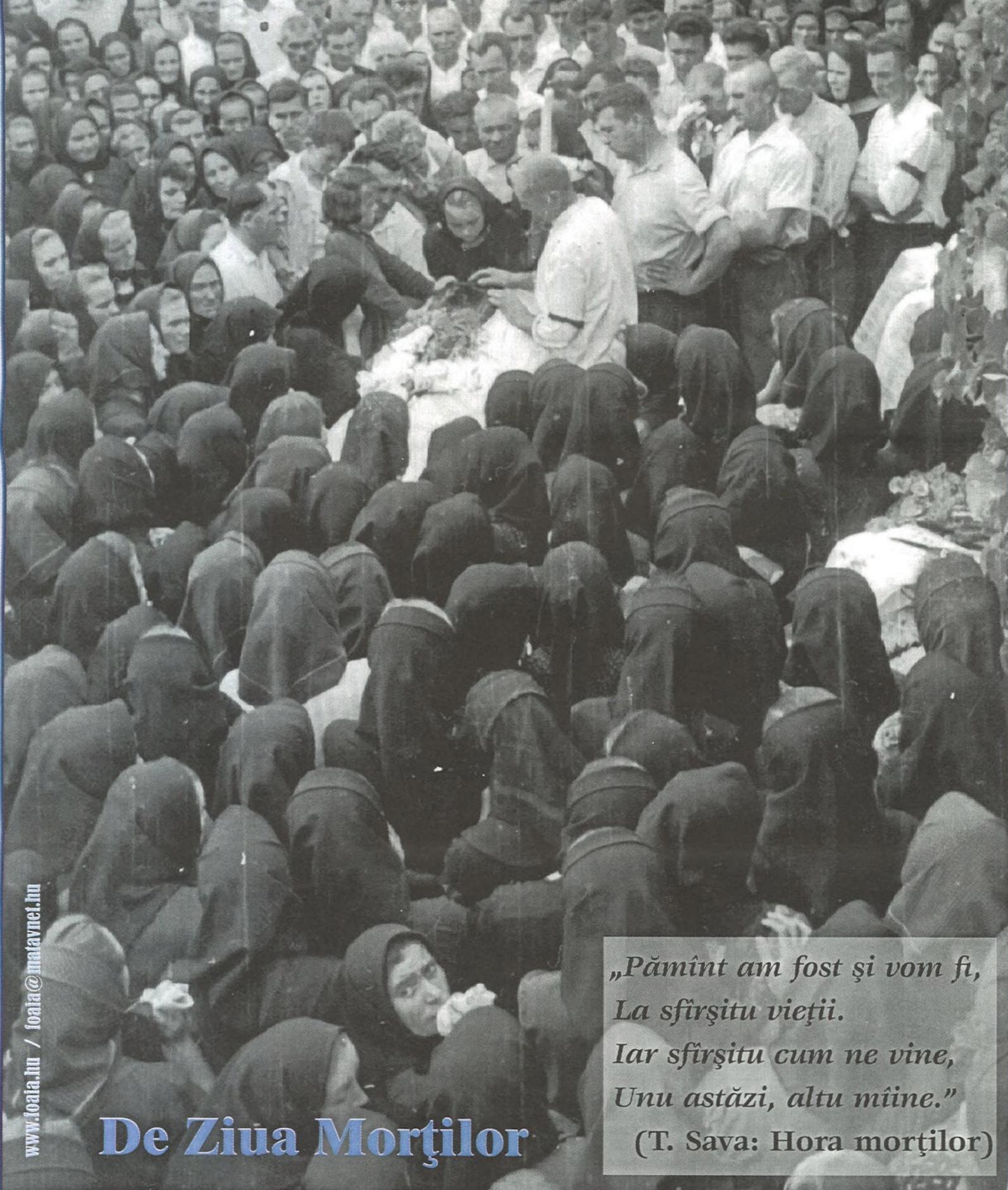
FONDAT ÎN 1951

FOAIA

40 ANI ÎN

românească

SĂPTĂMÎNAL AL ROMÂNILOR DIN UNGARIA

www.foaia.hu / foaia@matavnet.hu

De Ziua Morților

*„Pămînt am fost și vom fi,
La sfîrșitu vieții.
Iar sfîrșitu cum ne vine,
Unu astăzi, altu mîine.”*
(T. Sava: Hora morților)

CALENDAR ORTODOX

- 5 noiembrie, luni – Sf. Mc. Galaction și Epistimia; Sf. Silvan și Grigorie Arhiepiscopul.
 6 noiembrie, marți – Sf. Pavel Mărturisitorul, patriarhul Constantinopolului; Cuv. Luca.
 7 noiembrie, miercuri – Sf. 33 de Mucenici din Melitina; Cuv. Lazăr.
 8 noiembrie, joi – Ț. Soborul Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil.
 9 noiembrie, vineri – Sf. Mc. Claudiu, Castor, Sempronian și Nicostrat; Cuv. Simeon Metafrast; Sf. Nectarie al Eghinei, episcopul Pentapolelor.
 10 noiembrie, sâmbătă – Sf. Ap. Olimp, Rodion, Erast, Sosipatru și Cbart; Sf. Mc. Orest și Mil episcopul.
 11 noiembrie, duminică – Sf. Mc. Mina, Victor și Vichentie; Cuv. Teodor Studitul. Duminica a 25-a după Rusalii (Pilda Samaritanului Milostiv).

AGENDĂ

5 noiembrie

1880 – s-a născut, la Pașcani, scriitorul *Mihail Sadoveanu*.

1913 – s-a născut *Vivien Leigh*, actriță britanică. Ea a jucat rolul lui Scarlett O'Hara în filmul „Pe aripile vântului”.

6 noiembrie

– Ziua Mondială a Animalelor.

1814 – s-a născut *Adolf Sax*, inventatorul saxofonului.

1882 – s-a născut *Aurel Vlaicu*, inginer și pilot, creator al primelor plane românești.

1893 – moare, la Petrograd, compozitorul rus *P. I. Ceaikovski*.

1988 – s-a stins din viață *Ioan Magdu*, preotul ortodox din Bătănia.

1988 – s-a stins din viață profesorul *Váncsa Vilmos*, șeful catedrei de română din Seghedin.

7 noiembrie

1911 – s-a născut, la Bălcești, jud. Gorj, cântăreața *Maria Lătărețu*.

1998 – s-a stins din viață *Cornel Mindruțu*, fostul preot ortodox român al parohiei Jaca.

8 noiembrie

1867 – s-a născut, la Giula, *David Voniga*.

9 noiembrie

1933 – s-a născut regizorul român *Lucian Pintilie*.

1970 – a murit *Charles de Gaulle*, simbol al rezistenței franceze împotriva nazismului, președinte al republicii între 1958-1969.

10 noiembrie

1688 – un grup de învățați, printre care frații Șerban și Radu Greceanu, termină tipărirea *Bibliei în limba română*. Textul a fost definitivat din inițiativa lui Șerban Cantacuzino, domn al Munteniei.

1895 – s-a stins din viață, la București, scriitorul și istoricul român *Alexandru Odobescu*.

11 noiembrie

1933 – s-a născut, la Călărași, actorul român *Ștefan Bănică*.

1995 – a încetat din viață *Corneliu Coposu*, președintele Partidului Național Țărănesc Creștin-Democrat.

Foaia românească respectă ortografia română veche, dar în cazul contribuțiilor sosite din partea colaboratorilor, păstrează scrierea folosită de autor.

Pe copertă: Îngropăciune la Micherechi
(Fotografie din arhivă)

Raport despre autoguvernările minoritare

Guvernul Ungariei trebuie să raporteze Parlamentului din doi în doi ani despre situația celor 13 minorități naționale și etnice. S-a pregătit recent cel mai nou raport semnat de *Dávid Ibolya*, ministrul justiției, conducătorul portofoliului care supraveghează și funcționarea Oficiului pentru Minoritățile Naționale și Etnice.

Documentul guvernamental analizează perioada dintre februarie 1999 și februarie 2001. La începutul acestui an au fost înregistrate 1326 de autoguvernări minoritare locale. Cu doi ani în urmă,

deputații Parlamentului au obligat autoguvernările minoritare să facă alegeri interimare în cazul dacă se desființează un corp minoritar local. Însă schimbarea legii nu a avut rezultatul așteptat.

Raportul reclamă că autoguvernările minoritare au încălcat legile în mai multe județe, atunci când în loc de cele 6 ședințe obligatorii au ținut mai puține sau dacă nu s-au pregătit procese verbale la ședințele desfășurate. În cazul că autoguvernările nu țin ședințe suficiente, deși la aceste foruri corpurile minoritare își pot exercita

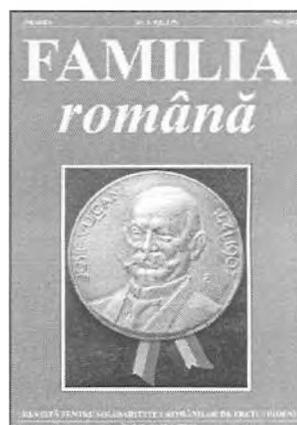
sfera lor de competență, se pune întrebarea dacă aceste autoguvernări au vreo funcționalitate reală. Dintre sarcinile politicii minoritare pentru viitor, raportul propune reducerea posibilităților de „etnobusiness” din cadrul unor autoguvernări, prin anumite modificări care trebuie făcute în Legea Electorală.

Scopul urmărit pe viitor este ca numai acele persoane să procure mandat la alegerile autoguvernărilor minoritare care aparțin într-adevăr comunității minoritare respective.

R. Ruja

O revistă de cultură și credință

Cel mai nou număr al prestigioasei reviste din Oradea, ca un organ de cultură și credință românească, continuă și acum tendința de bază: împletirea spirituală a românilor și dincolo de hotarele țării. Economia acestui număr face rezumatul unui important simpozion din primăvară, când între 24-26 martie s-a desfășurat sesiunea științifică închinată cinstirii lui Mihai Eminescu și Iosif Vulcan. Prin urmare, marea parte a scrierilor din numărul în discuție sînt prelegerile, conferințele, coreferatele acestui simpozion. Autorii sînt profesori universitari, cercetători, experți ai domeniului. În această ordine de idei se poate remarca marele interes științific dovedit față de cele două personalități, Emi-

nescu și Vulcan, și în rîndul românilor din Moldova, Ucraina, Ungaria. Astfel s-a putut urmări

activitatea de acolo, de pe tărîmul cercetărilor literare. *Vasile Roxin*, reprezentînd românii din Ungaria, a vorbit despre Ecoul FAMILIEI lui Iosif Vulcan la românii din Ungaria.

Din paginile revistei rezultă și o noutate culturală care trebuie recomandată cadrelor didactice, tineretului școlar, intelectualității: s-a deschis din nou Muzeul memorial „Iosif Vulcan” din Oradea. Să rețineți adresa: Oradea, strada Iosif Vulcan, nr. 16! E. I.

Excursie la Bedeu

Autoguvernarea Românească din sectorul VII al Budapestei organizează o excursie în comuna Bedeu, pe data de 10 noiembrie. În programul zilei figurează vizitarea bisericii greco-catolice și a școlii românești, respectiv vizionarea unui program cultural.

- va -

La mulți ani!

Două distinse fețe bisericesti ale Ortodoxiei noastre își sărbătoresc aniversarea în zilele următoare:

Prea Sfinția Sa *Sofronie*, Episcopul de la Giula s-a născut la 3 noiembrie 1967. Este primul episcop care conduce Biserica noastră. Îi dorim multă putere de muncă și să-și păstorească turma cu credință și devotament încă multe decenii!

Parohul credincioșilor ortodocși din Micherechi, *Ioan Bun*, își sărbătorește ziua nașterii la 4 noiembrie, fiind născut din anul 1957. Conducătorului spiritual al micherechenilor îi dorim să-și îndeplinească misiunea în sănătate și cu multe succese!

Motto-ul săptămînii:

„Națiunile fără orgoliu nici nu trăiesc, nici nu mor. Existența lor e searbădă și nulă, căci nu cheltuiesc decît nimicul umilinței lor. Numai pasiunile le-ar putea scoate din soarta omogenă. Dar pasiuni nu au.”
Emil Cioran

Noua adresă
Internet a
Foi românești:
www.foaia.hu

140 de ani de la moartea lui Moise Nicoară

„Puține au fost personalitățile cu rol preponderent în viața națională a unui popor, al căror destin vitreg să fi fost învăluit în atîta ceață și din care să fie desprins, în același timp, atîtea legende legate de faptele lor; dar nu și atîtea dovezi ale recunoștinței și răsplătirii pe măsură.” (Acad. Cornelia Bodea)

S-au împlinit 140 de ani de la moartea lui Moise Nicoară, personalitate politică și culturală marcantă din istoria românilor din Ungaria. Moise Nicoară, care s-a născut la Giula, în 1784, și s-a stins din viață la București, în anul 1861, a depus mari eforturi pentru susținerea dreptului la emanciparea și unitatea națională a neamului său, a românilor din Ungaria și Banat. A devenit unul dintre cei mai mari gînditori și o proeminentă personalitate politică a românilor din Banat și Crișana. El a desfășurat o bogată activitate istorică, filologică și literară, însă în timpul vieții nu

prea l-a înțeles nici măcar neamul său.

Evocînd viața și activitatea sa, Institutul de Cercetări al Românilor din Un-

garia a organizat sîmbăta trecută, la 27 octombrie, o întrunire comemorativă, la sediul Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria. În cadrul programului, etnografa *Elena Csobai* și dr. *Maria Berényi*, directoarea Institutului de Cercetări au prezentat în comunicările

lor științifice activitatea și semnificația național-culturală a lui Moise Nicoară, iar elevii Liceului Românesc „Nicolae Bălcescu” au ținut un recital bogat de poezii din creațiile lui. Membrii Institutului au pregătit și o expoziție în holul sediului, pentru a prezenta cîteva documente care să illustreze viața și activitatea intelectualului de excepție.

Ca semn al cinstirii și memoriei pioase, la bustul lui Moise Nicoară, aflat în vecinătatea Catedralei Ortodoxe Sf. Nicolae, au fost depuse coroane de flori din partea Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria, din partea Comunității Cercetătorilor și Creatorilor Români din Ungaria și din partea Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria.

R. Ruja

Geniul lui Moise Nicoară cătră orașul Giula

*Ție, Doamne-ți dau mîrire,
Prea puternic Dumnezeu,
Care-ai scos cu-nsuflăjire
Din lupte poporul meu!*

*Prin furtune, prin războaie,
Prin amar și prin năcaz
Trecutu-l-ai, și azi lumii
Datu-l-ai ca neam viteaz.*

*Cine luptă luptă dreaptă
Deși-nvins e, ori zdrobit
Azi sau mîine, dar poimîine
Tot va fi sărbătorit.*

*Căci dreptatea e dreptate
Și în cer și pe pămînt
Și de-i spargi tu astăzi capul:
Mîine ea te-aruncă-n vînt!*

*Am luptat și eu în viață,
Am ajuns și-ntemnițat,
Am dat piept cu nedreptatea,
Dar de neam nu m-am lăsat.*

*Nu, căci omul fără cumpăt
Care-și uită neamul său,
Judecat-e și de lume
Și de bunul Dumnezeu!*

*Am murit în depărtare
De căminul strămoșesc,
Dar ultima mea oftare
A fost ca să te găseșc.*

Cinstire demnă a ostașilor români căzuți pe teritoriul Ungariei

O delegație a Ministerului Apărării Naționale din România, condusă de secretarul de stat pentru politica de apărare *George Cristian Maior*, a depus joia trecută o coroană de flori la parcela Eroilor Români din Cimitirul Central din Budapesta, cu ocazia Zilei Armatei Române, marcată la 25 octombrie. Secretarul de stat în MAN a apreciat, în alocuțiunea rostită cu acest prilej, că sărbătorirea Zilei Armatei reprezintă un prilej de rememorare a momentelor eroice trăite de soldații români în luptele duse pentru libertatea, unitatea și independența statului român. Alături de *George Cristian Maior*, la mormintele eroilor români care-și dorm somnul de veci pe teritoriul ungar au depus jerbe de flori ambasadorul României în Ungaria *Petru Cordoș*, atașatul militar al României în această țară *col. Ioan Roșca*, precum și generalul de brigadă *Szárász György*, din partea Ministrului Ungar al Apărării, general de brigadă *Mikita János*, din partea Statului Major General al armatei ungare și general colonel în rezervă *Király Béla*, consilierul pentru probleme militare al premierului ungar. Cimitirul Eroilor Români căzuți pe teritoriul Ungariei a fost mutat anul trecut din cartierul Rákosliget în centrul Budapestei,

fiind inaugurat tot într-o zi de 25 octombrie. În Cimitirul Central din Budapesta sînt înhumați în total 285-385 de militari români, iar pe teritoriul Ungariei aproximativ 10.948 de români. Morminte și monumente comemorative de război românești există și în alte cinci localități din Ungaria. (N.r. Un monument al eroilor români a fost ridicat și la Micherechi). Pe unul dintre acestea stă scris „Prin singele nostru a înflorit libertatea noastră”. (Rompres)

Alegeri la cercetători

În urma expirării mandatelor, sîmbătă, la 27 octombrie, Institutul de Cercetări și Comunitatea Cercetătorilor și Creatorilor Români din Ungaria au ținut o adunare generală, în cadrul căreia au fost aleși noii conducători. După darea de seamă despre activitatea din ultimii cinci ani, dr. *Maria Berényi* a fost aleasă și pentru următorii 5 ani ca director al Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria. Comunitatea Cercetătorilor și Creatorilor își alege conducerea din patru în

patru ani. În fruntea organizației nu s-au făcut mari schimbări nici după alegerile de acum, președinte rămînînd etnografa *Elena Csobai*, un vicepreședinte a rămas *Ștefan Oroian*, artist plastic, iar pentru celălalt post de vicepreședinte în locul *Evei Cozma Frățean* a fost aleasă etnografa *Emilia Martin*. La adunarea generală a celor două organizații s-a fixat data simpozionului științific din acest an, acesta urmînd să aibă loc la Giula, în zilele de 24-25 noiembrie.

- iova -

Vor putea fi eliminați afaceriștii din autogovernările minorităților?

Candidatul la alegerile deputaților în autogovernările locale ale minorităților va trebui să-și declare apartenența etnică – pretinde un proiect de lege, care a fost elaborat de Ministerul de Interne de la Budapesta, la solicitarea Comisiei Parlamentare pentru Drepturile Omului, Minorități și Culte. Documentul se discută în Parlamentul Ungariei în cadrul ședinței de lucru din această săptămână. Există acum șanse reale ca modificarea legii electorale să fie aprobată încă în aceste zile de Comisia de specialitate, astfel modificarea urmînd să fie înaintată și votată și de Parlament. Necesitatea modificării legii s-a impus în urma rezultatelor de la ulti-

mele alegeri ale reprezentanților minorităților, când în 1998, în autogovernările românești, de exemplu, au fost aleși deputați, dintre care 40% nu au nici o legătură cu comunitățile românești tradiționale, nu cunosc limba română și nici nu se declară de români. Modificarea actuală urmărește să prevină cazurile cunoscute sub denumirea de „etno-business” sau „etno-afacere”. Proiectul în discuție nu pretinde însă drept condiție obligatorie a candidatului cunoașterea limbii materne a comunității pe care vrea să o reprezinte. Pentru a preveni alegerea candidaților de naționalitate de către minorității (actualmente pri-

mesc talonul de vot toți alegătorii țării), proiectul propune ca alegerile autogovernărilor minorităților să se țină într-un loc separat de circumscripțiile alegerilor generale. Este de așteptat însă ca această condiționare din urmă să fie categoric refuzată de actualele reprezentanțe ale minorităților, deoarece în acest caz, fără voturile „de simpatie” ale maghiarilor, adunarea voturilor necesare (50, cel mult 100 de voturi necesare) ar deveni nesigură. Ei ar sprijini mai degrabă ideea unor organizații obștești acreditate, care ar fi îndreptățite să facă propuneri pentru candidații la alegerile autogovernărilor minorităților.

-ștf-

„Cultura românilor din Ungaria este reprezentată în mod marcant”

Interviu realizat cu directorul Fundației Publice

Fundația Publică pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria a împlinit în această lună șase ani de la înființare. În perioada aceasta, Curatoriul a decis despre distribuirea unui fond de aproximativ 3 miliarde de forinți, asigurat pentru sprijinirea programelor minorităților, printre care și proiectele românilor din Ungaria. În toți acești șase ani, directorul Fundației a fost domnul *Molnár Márton*, pe care l-am intervievat cu câteva zile în urmă, la întâlnirea primarilor români din localitățile limitrofe, organizată la Chitighaz.

– Participarea la programele sprijinite de Fundația noastră nu ne influențează în deciziile aduse în privința sprijinului. Dimpotrivă, mai degrabă ne motivează. În anul acesta, de exemplu, am sprijinit 1700 de proiecte. Deci, ca să ne putem imagina într-adevăr cum se organizează un astfel de program, de ce au nevoie organizatorii, ce rezultat au, trebuie să participăm cât mai des la asemenea acțiuni. De altfel, cu aceste ocazii dobândim experiențe care ne pot fi de folos, când ni se solicită ajutorul în organizarea unui program. Aceste acțiuni ne înarmează, ne asigură „muniție”, căci ne oferă experiențe, și bune, și rele. Acum nu mă mai bazez pe teoria mea, ci mai mult pe acele experiențe, pe care le adun acolo.

– Cât e de frecventă participarea membrilor din Curatoriu la acțiunile sprijinite de Fundație?

– Nu ajungem să participăm doar la câteva dintre ele, deoarece este vorba de mii de programe. Bineînțeles, ar fi necesare mai multe documente care să califice programele, iar apoi ace-

te experiențe ne-ar ajuta în aprecierea următorului program. În acest fel putem să aflăm dacă inițiativa a avut rost sau ba. Nu există astfel de documente, din cauza mulțimii de proiecte și pentru că cheltuielile de funcționare sînt condiționate. Documentarea noastră, analizele și concluziile de la fața locului ne-ar epuiza posibilitățile. Deși se fac greșeli în aprecierile noastre, Curatoriul consideră că este totuși o modalitate mai bună, decît să cheltuim bani din bugetul nostru pentru participări, analize sau clasificări.

– Care sînt preferințele, criteriile care avantajează câte-un concurs?

– Aceasta este o problemă foarte complexă. Curatoriul ține cont, la cite-un dosar de concurs, de următoarele criterii: în primul rînd importanța evenimentului sau însemnătatea publicării unei cărți, precum și rolul ei în viața unei minorități. Al doilea criteriu îl înseamnă calitatea programului care reiese din proiectul înaintat în prealabil de candidați. Iar al treilea criteriu este că programul trebuie să cuprindă factori de garanție pentru desfășurare. Adică, din dosarul de concurs trebuie să se contureze în mod convingător sarcinile de organizare, structura sarcinilor bazată una pe alta, atît în spațiu, cît și în timp; bugetul ei, desfășurarea ei, sarcinile colaboratorilor etc. Curatoriul urmărește mai ales aceste trei criterii. Eventual, tocmai aceste condiții decid, cît sprijin primesc concurenții sau dacă nu primesc deloc.

– Se poate evalua într-un fel sau altul activitatea românilor din Ungaria sau reușita programelor?

– În acest sens nu s-a făcut nici o apreciere. Pentru noi fiecare proiect înaintat înseamnă documentul necesar, de bază, ca un fel de certificat. În afară de acest dosar nu există nimic altceva ca să se facă o altă apreciere. Cu privire la calitatea și importanța proiectelor nu există altă documentație. Totuși din numărul proiectelor românești pot să zic: cultura românească este reprezentată în mod marcant.

Rita Ruja

AȚRU și-a vîndut acțiunile MOL

Conform deciziei aduse la recenta ședință a Președintelui, Autogovernarea pe Țară a Românilor din Ungaria (AȚRU) a pus în vânzare acțiunile sale Mol, valorificându-le pentru 67 de milioane de forinți. Tranzacția s-a socotit convenabilă, în condițiile oscilației prețurilor la acțiunile MOL. Știut este, conform Legii pentru drepturile minorităților naționale și etnice, AȚRU a primit în 1994 bunuri mobiliare în valoare de 30 de milioane de forinți cu scopul asigurării unei independențe bugetare a organizației de repre-

zentanță. Între timp au mai fost valorificate anumite pachete, iar acum toate acțiunile au fost preschimbate în 67 de milioane de forinți și depuși la bancă, considerându-se mai sigură camăta care se va putea obține în acest fel. În afară de aceste fonduri, AȚRU primește anual subvenții de la stat, stabilite în legea bugetară pentru asigurarea cheltuielilor de funcționare. Astfel, pe anul 2000 s-au primit 29,1 milioane de forinți, pentru anul 2001 s-au dat 33,5 milioane de forinți, iar pentru anul 2002 legea nominalizează pentru

AȚRU o subvenție de 36,9 milioane de forinți. Pe bază de concurs, în acest an AȚRU a obținut de la Fundația Publică pentru Minorități 1,45 de milioane de forinți cu scopul subvenționării diferitelor programe culturale, iar de la Ministerul Patrimoniului Cultural Național a primit 300 de mii de forinți pentru scoaterea unei publicații. În 2001, AȚRU a mai obținut de la Ministerul Justiției 1 milion de forinți pentru lucrările de lărgire a sediului din strada Eminescu din Giula.

-an-

Ce avem noi cu reprezentanța în Parlament?

O cunoștință de-a mea, bătută și ea cu patima pescuitului, îmi explica odată că atunci simte cea mai mare nevoie să vină la pești, cînd acasă i se aglomerează o mulțime de treburi de rezolvat. „Atunci, mă conving pe mine însumi că nu știu cu care să încep și nu mă apuc de nici una, ci – hai la pescuit!”

Cam această metodă de a scăpa de adevăratele sarcini o observ și eu la conducerile noastre românești din ultimii nu știu cîți ani. Cu deosebirea că la ele „pescuitul” e alergarea după un fotoliu în Parlament. Din cînd în cînd, ele ajung la convingerea – și parcă vor să ne convingă și pe noi, cei conduși – că nimic nu apasă mai mult comunitatea românească, decît lipsa reprezentanței în Adunarea Țării.

Ciudată logică, dacă ne gîndim la realitățile noastre într-adevăr apăsătoare! Că ce ar fi de făcut în loc să se umble după cai verzi parlamentari? Ca răspuns, ar trebui să schițez aici o listă prea lungă și, probabil, plictisitoare, atunci cînd conducătorii noștri s-au adîncit iar în jocul gol de-a politica mare.

Dacă luăm în considerare – ca să spun doar un singur exemplu – numai starea tragică în care se află relațiile dintre instituțiile, respectiv personalitățile noastre hotărîtoare, și atunci reiese destul de bine că situația generală a comunității de care aparținem seamănă cu cea a unui bolnav care arată simptome de criză. Să existe oare medic care, într-un astfel de caz, ar considera că cea mai adecvată intervenție în interesul bolnavului ar fi delegarea unui coleg, să zicem, în Consiliul Național al Medicilor?! (Dacă s-ar găsi totuși unul, e aproape sigur că acela a lucrat înainte în politica minoritară...)

Din nici o condiție a existenței noastre minoritare nu derivă necesitatea reprezentanței în Parlament. Ne lipsește vreo

lege referitoare la dreptul de a ne exercita și dezvolta limba și celelalte componente ale identității noastre etnice? Avem vreo problemă economică esențială cu implicații minoritare? Lasă mult de dorit nivelul finanțării! Depinde, din ce aspect îl privim. Ajunge să răsfoim scrierile apărute în acest an în Foaie, și ne convingem că nu cu volumul banilor sînt aici probleme, ci cu concepția și practica noastră de folosire a lor. Nu avem nici un motiv serios pentru a cere dreptul la trimiterea unui delegat în Casa Țării.

Știu bine că încă nu ne paște pericolul de a fi rugați să-l trimitem. Totuși, trebuie condamnată însăși atenția distinsă pe care cei din conducere o manifestă față de această temă falsă, nejustificată de interesele noastre colective. Ridicarea ei în fruntea priorităților referitoare la ceea ce ar fi de făcut în domeniul minoritar – cum se întîmplă la consfăturile interminoritare și, mai nou, la tratativele interstatale – este ca o abatere intenționată de la adevăratele probleme. În cazul unei minorități cum e aceasta, românească, cu simplă conștiință etnică, comunitate care n-a simțit niciodată necesitatea de a participa și a se manifesta în forme politice proprii la treburile țării, mi se pare un lucru forțat să se aducă viața noastră publică în relații organizatorice (de exemplu, parlamentare) cu sfera cea mai înaltă a politicii pe țară. Cu condițiile noastre se potrivește o „politică pederstră”, de toate zilele, cu efecte imediate asupra forței de colectivitate, a situației culturale și de limbă. Să auzim odată despre consfătuiri și tratative pe aceste teme! Și, bineînțeles, despre progrese esențiale în îmbunătățirea lor. Numai după aceasta am avea dreptul să visăm, eventual, și la Parlament.

Mihai Cozma, Seghedin

Conflict ungaro-român fără capăt?

Știam de la bun început că legea statutului din Ungaria – sau legea privilegiilor cum o numesc de la o vreme oficialitățile – nu e unicul document de felul acesta. Citeam undeva că există în Europa încă nouă legi ale statutului. Comisia de la Veneția a Consiliului European a prezentat la ultima sa sesiune un raport conținând analiza comparativă a acestor legi, ajungând la concluzii foarte interesante. Menționez că această comisie e un organ european important, formată din specialiști și demnitari de renume în materie de drept internațional. Drept dovadă: reprezentantul Ungariei în Comisie este acel *Sólyom László*, profesor universitar, care în a doua jumătate a anilor '90 a îndeplinit și înalta funcție de președinte al Tribunalului Constituțional. (Oricum, a patra demnitate, în ordinea importanței a vieții publice din Ungaria).

Trebuie menționat că această comisie nu are drepturi decisive și nu are nici un amestec în legislația statelor. Deci, ea face numai recomandări, și nu are competență executivă. Ea poate numai să-și expună poziția față de problemele litigioase dintre state. În ceea ce ne privește, prima și poate și cea mai importantă problemă, în care Comisia s-a pronunțat, e legată de protejarea naționalităților, aplicarea căreia cade însă în responsabilitatea statului pe teritoriul căruia trăiesc ele. Comisia nu scutește de responsabilitate nici țările-mamă, având și ele dreptul să asigure naționalităților lor avantaje, adoptând, în interesul lor, legi corespunzătoare. Deci, acest drept a primit o formulare clară: asigurarea unor avantaje pentru a sprijini menținerea identității, a specificului cultural și de limbă, respectiv de învățământ. Aceste privilegii nu ating alte domenii!

Noi însă, din tradiție (și asta se referă deopotrivă și la unguri, și la români), sîntem mult prea dispuși să interpretăm lucrurile în favoarea noastră. Ca atare, poziția Comisiei de la Veneția este considerată de ambele părți ca un succes

propriu, făcînd abstracție de elementele dezavantajoase pentru fiecare din părți. Mai concret, se apreciază că la Veneția s-a adoptat o poziție echilibrată, acceptabilă pentru ambele părți, ceea ce e și adevărat. Dar delimitarea strictă a domeniilor avantajate conține și constrîngerii, îngrădiri serioase. Comisia interpretează privilegiile în realitatea lor, fără subînțelesuri!

Și ungurii, și românii, trec sub tăcere că Comisia acordă prioritate cadrului existent al protejării, cadru asigurat tocmai prin acordurile bi-și multilaterale, încheiate tocmai pe baza recomandărilor unor inițiative europene în vigoare. Deci, contrar exigențelor părții române, Comisia consideră că nu e necesară o nouă legislație internațională. De altfel, recomandările nu se referă nicicum la practica reală a unor țări, tratînd problemele și în cazul Ungariei sau al României doar la nivel european general. În tot complexul contractual, Comisia consideră acordurile bilaterale de importanță primordială. Dar nici în cazul acestora din urmă, părțile nu au dreptul să decidă unilateral, în detrimentul celeilalte. Așa, bunăoară, în privința rolului pe care partea maghiară ar fi vrut să-l asigure organelor Uniunii Democratice a Maghiarilor din România (UDMR), Comisia a refuzat categoric această poziție. (Era vorba de adevărea identității maghiare precum și de dreptul emiterii legitimației maghiare pe baza apartenenței la UDMR). În consecință, nici România nu are dreptul să înzestreze cu orice competență Autogovernarea pe Țară a Românilor din Ungaria (AȚRU) sau o altă organizație. Bine, un asemenea „pericol” deocamdată nu ne avertizează direct. Din păcate!

Rămîne, deci, la ordinea zilei o stare încordată, confuză, fiecare din părți începînd să-și justifice poziția, în convingerea că măsurile deja luate sînt nu numai

la locul lor, ci și confirmate de Comisia de la Veneția. Eu aș mai adăuga – tocmai pentru a clarifica și mai mult lucrurile – că este vorba despre o comisie juridică și nu politică, care:

- apreciază drept o tendință pozitivă practica statelor europene de a adopta legi privind privilegiile naționalităților de peste hotare;

- consideră protejarea ca o responsabilitate primordială a statului pe teritoriul căruia trăiește minoritatea națională respectivă;

- justifică dreptul țărilor-mamă de a ajuta naționalitatea respectivă, dar numai în domeniile menținerii identității culturale și de limbă;

- consideră că nu sînt necesare noi legi europene, fiind suficientă baza actuală de contract. Aplicînd acordurile bilaterale, părțile sînt obligate să respecte interesele celeilalte țări;

- refuză argumentele părții române care consideră legea statutului și legea discriminării pozitive drept extraterritoriale;

- constatînd că în general nici unul dintre avantajele părții maghiare nu poate fi pus sub semnul întrebării, ea nu apelează la dreptul ei de a stabili organisme de recomandare a identității și de emiterie a unor legitimații maghiare pe teritoriul României, (retragerea ei din aceste domenii e deja evidentă pe considerentul că legea statutului nu stă pe baze etnice, esențială fiind identitatea culturală).

Am început scrierea mea punînd chiar titlul sub semnul întrebării. Mă întreb, în continuare, dacă oare aceste recomandări de la Veneția vor fi trecute sub tăcere, ca victime ale tăcerii și ale desconsiderației? Vedeți, e foarte importantă stabilirea, ca principiu legitim, a dreptului țărilor-mamă de a acorda privilegiile grupurilor lor naționale de peste hotare. Numai că în atmosfera triumfală de acum, nici una dintre părți nu pomeniște cele patru condiții ale acestui privilegiu și anume:

- respectarea suveranității naționale,

- recunoașterea relațiilor de prietenie între state,

- existența relațiilor de prietenie între state,

- respectarea drepturilor umane și de libertate.

Și ce, dacă nu se va întîmpla așa? E următoarea mea întrebare. Și ce se întîmplă dacă nu se vor realiza anumite modificări, în sens de compromis, ale pozițiilor care, și după Veneția, par neclintite? Se va întîmpla ceea ce mulți prevăd de pe acum: legea statutului va intra în vigoare și va fi pusă în aplicare, iar toate consecințele negative și dureroase vor apăsa în primul rînd umerii unguilor din România, și ale noastre, ale românilor din Ungaria.

Premierul Orbán Viktor nu se declară, dar colaboratorii săi cu atît mai mult, și nu întotdeauna la nivelul unei tonalități europene. Ministrul de externe Martonyi János încearcă să explice lucrurile. Dar Németh Zolt, secretarul său de stat politic, a apreciat de la început că raportul de la Veneția poate să creeze o situație cu totul nouă pentru tratativele cu vecinii. Acum menționează doar că recomandările de la Veneția constituie un bun prilej pentru ca în

esență România să trateze cu Ungaria toată problematica privind legea statutului, și că „...dacă printre intențiile primului ministru român figurează dialogul și în întărirea conflictului, atunci îl așteptăm la Budapesta, în viitorul apropiat”. E adevărat, invitația a fost lansată la Tîrgu-Mureș. Nu îmi place însă nici tonul, nici maniera de a arunca răspunderea, chiar de pe acum, asupra celuiilalt, dîndu-i de înțeles: dacă vrei ceva, vino aici.

Înțeleg, partea maghiară nu mai are încotro, legea statutului se găsește într-o fază în care nu mai poate fi revocată: Parlamentul a votat-o aproape în unanimitate. Asta însă nu poate să împiedice pe nimeni ca în noua fază a aplicării să se ducă tratative constructive mai concrete, ținînd cont atît de interesele naționale și minoritare, cît și de exigențele europene, în vederea căutării soluțiilor convenabile și onorabile pentru ambele părți.

Ar fi minunat, ideal. Dar acum, cu șase luni înainte de alegeri, personal nu sînt sigur că guvernul actual, curentul politic cîrmuitor ar putea fi capabil să renunțe și la această posibilitate, în vederea întăririi poziției sale pe plan politic național.

Dacă nu, va fi grav și pentru unii, și pentru alții...

Al. Ardelean

Cartea își caută cititorul

Datorită colaborării Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria cu Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural al Județului Arad, redacția Foii românești a primit mai multe exemplare din cel mai nou număr al revistei *Aradul cultural*. Subiectele oferite cititorilor sînt diverse: de la biserica, societate, teatru, muzică, artă, pînă la patrimoniul cultural național, opinii incomode și probleme controversate. Ca o nouă rubrică se prezintă „Români de lîngă noi”, în care de această dată putem citi despre românii din Iugoslavia.

Cititorilor Foii românești, care ne vor retrimite acest cupon, le vom trimite pe gratis – pe cale poștală – periodicul *Aradul cultural*. Nu aveți altceva de făcut decît să trimiteți pe adresa redacției noastre (5700 Giula, str. Gh. Doja nr. 8.) acest talon completat.

Numele și prenumele: .....

Adresa: .....

Da, aș vrea să primesc un exemplar din revista *Aradul cultural*.

Școala Duminicală

Devenire în lumina Scripturii

Am înțeles din ediția trecută că școala duminicală a fost înființată de Robert Raikes, între anii 1780-1781, în Anglia. În America, școala duminicală s-a dezvoltat între anii 1780-1831, contribuind la trezirea conștiinței americane cu privire la copii și la copilărie ca stadiu de viață.

În ediția prezentă vom studia modul în care s-a dezvoltat acest nou sistem de învățământ.

Dacă școala duminicală la început a pus accent în mod deosebit pe inițierea sau instruirea copiilor fără posibilități materiale în arta scrierii și a cititului, istoria școlilor duminicale din secolul al XIX-lea a fost istoria îndrumării copiilor spre convertire.

Ann M. Boylan afirmă că din 1820 până în 1830 școala duminicală a evoluat de la „punerea accentului pe puterea copiilor de a memora, la punerea ac-

Trezirile și treziții au venit și au plecat, dar școlile duminicale au rămas ca o forță stabilizatoare în biserici. În orașe mari și mici ele au atras lideri laici dedicați și cu mare talent, care au dat nota și caracterul protestantismului american și care au asigurat un mijloc eficient pentru a ajunge la cei care nu

centului pe nevoia de a-l face pe elevi să înțeleagă ceea ce memorează, la sublinierea importanței de a-l face pe elevi să simtă adevărul celor citite, până în cele din urmă la promovarea școlilor ca forumuri pentru convertirea elevilor”. Dascălii nu se mai mulțumeau să-l învețe pe copii să citească sau să-l asculte cum spun textele pe de rost. Întoarcerea copilului la Cristos era considerată acum rezultatul prin-

cipal al lucrurilor pe care el le învață în școala duminicală.

Cu timpul s-au adus unele îmbunătățiri organizatorice. Copiii au fost împărțiți în clase în funcție de vârstă și nu pe baza deprinderilor de citire. S-a ajuns la concluzia că erau necesare clase mai mici, de șase până la zece copii. În jurul vârstei de 14 ani se considera că elevii au depășit vârsta de școală duminicală, așa că au luat ființă cla-

frecventau biserica și la cei care nu erau afiliați la vreo biserică – atât adulți, cât și copii. Deși ele reflectau categoric valorile țării, școlile duminicale au determinat într-adevăr o mișcare pioasă și recunoscută de implicare a laicilor la o scară nemaîntâlnită în creștinism.

Sydney Ahlstrom

se de studiu biblic pentru adolescenți. S-au inițiat și clase mici, pentru a-l învăța pe copiii între patru și șase ani noțiunile biblice. Când creșteau mari, „copiii” de la școala duminicală se întorceau înapoi ca învățători ai altora în școlile duminicale (2 Timotei 2:2). Școala duminicală se îndrepta spre scopul biblic de a-l aduce pe oameni la maturitate în Cristos (Efeseni 4:13; Coloseni 1:28), care a dus treptat la angajarea

lor într-o lucrare de creștere numerică și zidire spirituală a lor înșiși. Școala duminicală se maturiza.

Timp de mai bine de 100 de ani, școala duminicală a fost forma dominantă și aproape singura formă de educație creștină a copiilor și a tineretului protestant, cu excepția familiilor ei.

În ediția viitoare vom avea ca invitați alături de noi pe doi dintre învățătorii cu largă experiență, ai școlii duminicale ce funcționează în cadrul Bisericii Baptiste Române din Micherechi: soții *Estera și Ioan Ruja*. Dumnealor ne vor împărtăși câteva aspecte ce țin de practica actuală a școlii duminicale. De asemenea, vom trage concluziile care sperăm să ne motiveze și să ne încurajeze în a construi un sistem educativ creștin cât mai eficient și în a beneficia cât mai mult de el. Pe curând!

N. B.

Când se naște un copil într-o familie, bucuria e mare. Pentru multe zile izul de sărbătoare plutește în căminul binecuvântat al familiei. Însă lecția grea a vieții trebuie să și-o însușească fiecare părinte. Zilele care se scurg nu sunt niciodată la fel. Lacrimile, amarul, durerea sau bucuria, speranța și îndrăzneala se țin în mintea și-n sufletul nostru într-un mod ciudat. Responsabilitatea de părinte scoate din noi sau aduce din afară capacități nebănuite. În lungul drum de creștere a copiilor ne descoperim într-un mod interesant identitatea, cine suntem și de ce trăim. În rolul de părinte, munca, sănătatea, înțelepciunea, relațiile, tot ceea ce presupune viața noastră capătă un nou înțeles, un rost nou.

La fel de adevărat este că sub povara multelor sarcini de părinte, ne vedem apropiindu-ne tot mai mult de Dumnezeu, într-o dorință grăită mereu în sufletul nostru după protecția și îndrumarea Lui.

Indiferent pe care prag de creștere a copiilor ne aflăm ca părinți, recunoaștem cu toții că răsplata muncii care se va termina doar o dată cu trecerea noastră în veșnicie, este fericirea copiilor noștri.

În virtutea acestei aspira-

Părinte și copil – împreună spre fericire

Noul misionar și-a început examinarea candidaților pentru botez. Candidații răspundeau corect la întrebările sale și misionarul era fericit. Urma să aibă loc un mare botez în țara aceea care de multă vreme respinsese Cuvântul lui Dumnezeu. A ajuns cu exame-

nul la ultimul. Era un băiețel firav. S-a uitat cu îndoială la el și l-a sugerat să mai aștepte, că e prea mic și nu putea să-l boteze. Spre surprinderea lui toți cei examinați mai înainte au protestat zgomotos: „Cum să nu-l botezați, doar el ne-a condus la Domnul pe toți!”

Să fii credincios

Să fii credincios e o onoare!
E a Cerului întreg sărbătoare!
Să porți un nume ce l-ar vrea
Orice stea, orice floare!
Și chiar de îngerii de sus
Veșnic spus cu mirare!

Să fii credincios în Isus, e o minune!
Să fii credincios e o speranță
Ce toarnă în pieptul tău siguranță.
Să știi că nu poți fi luat și aruncat în balanță.
Să știi că ai un scut de fier care în Cer te înalță.

Costache Ioanid

ții la fericire, părinte și copil de pretutindeni este dator să se aplece cu consecvență și conștiinciozitate asupra înțelepciunii:

„Cine se teme de Domnul are un sprijin tare în El,
și copiii lui au un loc de adăpost în El.

Frica de Domnul este un izvor de viață,

Ea ne ferește de cursele morții” (Proverbe 14:26-27)

Familia *Genoveva și Toma Szűcs* cu hotărârea de a o învăța pe fiica lor *Estera*, calea pe care trebuie să o urmeze în viață, au adus-o înaintea lui Dumnezeu spre binecuvântare, duminică, 21 octombrie 2001. Într-o atmosferă de sfântă sărbătoare, pastorul și credincioșii Bisericii Baptiste Române din Micherechi au rostit rugăciunea de binecuvântare a micuței *Estera*. Copiii de la școala duminicală, prin cântece și poezii au participat la această binecuvântare, cu gândul, ca într-o zi *Estera* va fi parte a corului de copii care slujesc și se închină lui Dumnezeu, cu acea curățenie de inimă specifică lor. Prin mesajul său, pastorul misionar *Tóth Zoltán* din Oradea a explicat pe înțelesul tuturor Psalmul 128.

Ne rugăm din toată inima ca Dumnezeu să fie fericirea și binecuvântarea vieții *Esterei* și a părinților ei.

Nicoleta Burtic

Tinerii din Micherechi au deja un centru ortodox

Pînă la sfîrșitul anului școlar trecut, orele de religie pentru școlarii din Micherechi s-au ținut în clădirea școlii. De circa trei săptămîni însă cei mai tineri credincioși din sat au luat în folosință noul centru ortodox, aflat în vecinătatea casei parohiale. Acest centru a fost creat prin renovarea și mobilarea vechii case preoțești, lucrări efectuate din sprijin bănesc primit de la București. Cu preotul Ioan Bun și cu patru copii am stat de vorbă după ora de religie, ținută vineri, la 26 octombrie.

– Am primit un ajutor foarte însemnat din partea Guvernului României. Acest sprijin ni s-a dat în urma cererii noastre înaintate anul trecut către Departamentul pentru Relațiile cu Românii de Pretutindeni. Așa a primit Episcopia noastră aproximativ 1,8 milioane de forinți pentru realizarea acestui obiectiv. – aflăm de la părintele paroh.

– Dorința noastră a fost să creăm din această casă un centru cultural-ortodox pentru tineretul din satul nostru. Dar casa a fost renovată nu numai pentru a ține aici orele de catehizare a copiilor, ci și pentru ședințele consiliului parohial, anumite sărbători, vizite oficiale, etc. Am început deja să realizăm o mică bibliotecă, pe care vrem s-o dezvoltăm și în continuare, bineînțeles, în primul rînd cu cărți religioase, biblie, dar și cu alte volume despre lim-

ba, cultura, istoria românilor.

– *Cursul la care am asistat astăzi, de fapt, este altceva decît o oră de religie ținută la școală.*

– Am dorit să avem aici o sală, un centru, unde copiii se simt ca la ei acasă. Cu toate că numai de la începutul lui octombrie am început să ținem aceste ore, s-au adunat și azi copii într-un număr destul de frumos, au fost în jur de 20. După experiențele din anii trecuți, înainte de Crăciun copiii vin cu mare drag la orele de catehizare, pentru că învățăm împreună colinde, apoi vin cu mine de Bobotează... Astea-s lucruri interesante pentru ei.

– *Centrul este destul de bine dotat. Aveți deja aparatura necesară: televizor, video-player, CD-player și magnetofon...*

– O parte a acestor aparate a fost donații ale familiilor, iar altă parte a cumpărat-o parohia. Am ținut

foarte mult să avem condiții tehnice bune, pentru că am început deja să adunăm tot felul de casete cu muzică religioasă, casete video despre întîmplări biblice, despre mănăstirile din România și, în plus, filme istorice, turistice și culturale românești.

– *Cum au primit copiii acest loc nou?*

– Au fost foarte bucueroși cînd au văzut ce sală frumoasă avem. Astfel întîlnirile noastre nu sînt așa de școlărești, copiii înțeleg mai ușor că pentru nimeni nu-i obligatoriu să vină aici. O anumită diferență față de

anii trecuți este că nu-i suficient ca copilul să vrea să vină la ore, trebuie să vedem și acordul, dorința părinților, pentru că numai astfel vom putea fi siguri că școlarii noștri vor veni cu regularitate la orele de catehizare.

E. Iova

Din părerile școlărilor

Aida Bondar, cl. 5/a

– Eu umblu la biserică cam de cînd am fost de șase ani. Mă simt bine acolo. Și aici, la orele de religie îmi place să vin. Învățăm rugăciuni, poezii, cîntece. Am acasă și o biblie pentru copiii...

Evelin Iuhas, cl. 5/a

– Cu părinții și cu bunicii am obișnuit să merg la biserică. Cel mai mult îmi plac cîntările. Astăzi am învățat cum trebuie să ne facem cruce și am citit împreună rugăciuni pe care trebuie să le știm pînă la ora viitoare fără carte.

Orele o să fie mai interesante. Mie-mi place să vin și aici, și la biserică, pentru că sînt împreună cu prietenii și îi ajutam domnului părinte.

Ionel Ianc, cl. 6

– Îmi place să vin la orele de religie pentru că învățăm multe lucruri interesante. Așa am văzut și de la bunici, și de la părinți, că trebuie să venim la biserică. Cel mai mult îmi place cînd sîntem în altar și ne îmbrăcăm în hainele cele albe...

Zoltan Iova, cl. 7

– Eu am umblat și anul trecut la orele de religie, dar aici, în casa asta nouă este cu mult mai frumos. Avem mai multe cărți, televizor, magnetofon...

Hram și sfeștanie la Micherechi

Duminică, la 4 noiembrie se va sărbători la Micherechi hramul bisericii ortodoxe, fiind protejată de Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril. Sfînta Liturghie va fi oficiată de Prea Sfințitul Episcop Sofronie și un sobor de preoți, cu începere de la ora 9.00. Întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române din Ungaria va participa apoi la inaugurarea festivă și sfințirea noului centru ortodox din str. József Attila, aflat în vecinătatea casei parohiale.

- va -

Din biblioteca creștinului

Copilul și preotul

Mergînd prin parohia sa, un preot l-a auzit pe un copil vorbind urît cu prietenii săi de joacă și înjurînd. Oprindu-se, l-a întrebat:

– Dacă cineva ar vorbi în limba engleză, ce ai crede despre el?

– Că este un englez, a răspuns băiețelul.

– Dar dacă cineva ar vorbi în limba spaniolă?

– Ar fi un spaniol, desigur.

– Nu crezi că este la fel și cu cel care vorbește „limba” lui Dumnezeu? Un creștin spune doar lucruri frumoase și folositoare. De la omul rău, dimpotrivă, nu auzi decît vorbe urite, înjurături și minciuni. Cum este sufletul omului, așa sînt și vorbele sale.

Fii atent ce spui, fiindcă, mai devreme sau mai tîrziu, vei ajunge între cei a căror limbă o vorbești! Poți ajunge între păcătoși și diavoli sau între îngeri și sfinți.

„Omul este o corabie mică, în care se află lei și balauri, otravă și răutate, cărări bolnave și prăpăstii fără sfîrșit. Dar tot acolo este și Dumnezeu, sînt și îngeri, viața și Împărăția Domnului, lumina și Apostolii, cetățile cerești și comorile de har: acolo, în sufletul omului, sînt toate.”

(Sfîntul Macarie)

Mănăstirile bucovinene în Italia

În ziua de 25 octombrie, în Italia, la Padova, s-a deschis o expoziție fotografică cu fresce ale mănăstirilor din zona Bucovinei. Cu această ocazie, Înalț Prea Sfințitul Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei a ținut o prelegere pe tema „Ecumenism și artă: mănăstirile Bucovinei, patrimoniu al umanității”. Inaugurarea acestei expoziții, care a avut loc la Colegiul Universitar „Don Nicola Mazza”, a reprezentat totodată și deschiderea festivă a anului academic la Padova.

File de istorie pentru copiii români

16

Valahii Evului Mediu

Expresia *Ev Mediu* a fost folosită pentru prima dată de umanistii italieni, în a doua jumătate a secolului al XV-lea, pentru a denumi perioada de timp dintre *Antichitate* și *Renaștere*. Evul mediu se întinde în istoria românilor pe o lungă durată, de aproape un mileniu, pentru care se mai folosesc și denumirile: *orînduire feudală*, *feudalism*, *epocă medievală*. În general, istoriografia românească situează începuturile Evului Mediu în secolul al VIII-lea, pe baza descoperirilor arheologice, iar dispariția feudalismului are loc abia către sfîrșitul secolului al XVIII-lea.

În izvoarele medievale timpurii, românii sînt menționați în scris sub etnonimul *vlah-vlahi*. Acest cuvînt este de origine germanică și a denumit (în diferite variante), toate popoarele romanice, toate grupurile care vorbeau o limbă latină, mai ales în partea de sud-est a Europei.

Cea mai veche amintire istorică despre vlahi se referă la ramura lor balcanică, la *vlahii din sudul Dunării*, și aparține cronicarului bizantin *Ioan Skylitzes*. Informația se află în cronograful cronicarului *Kedrenos* și ea comentează un conflict cu conducerea statului bulgar din Macedonia, în care niște *vlahi* călători îlucid pe *David*, fratele țarului bulgar *Samuil*, la locul numit *Stejarii Frumoși*.

În timpul epocii medievale, *vlahii* – care s-au denumit pe ei înșiși totdeauna *români* – și-au dus viața pe un spațiu întins. Ei au trăit atît la nord de fluviul Dunărea, pe teritoriile României actuale, cît și în sud, în toată peninsula Balcanică, dar și pe cuprinsul Poloniei, Ungariei și Rusiei.

Românii din Balcani au fost foarte numeroși, ei continuînd să existe pînă astăzi. Erau în primul rînd păstori, dar s-au ocupat și cu cărăușia (spunîndu-și *chervănari*, cei care transportau mărfuri cu căruțele cu cai), au practicat meșteșuguri, între care prelucrarea metalelor prețioase și au avut totdeauna un simț deosebit pentru negustorie. Mulți aromâni (cum se numește o ramură a vlahilor Balcanici) au strîns averi fabuloase. Românii din sudul Dunării au fost însă și buni militari, „arcași pricepuți”.

În timpul împăraților bizantini din familia Comnenilor (1081–1185), românii balcanici s-au bucurat de o atenție specială. Explicația acestui fapt a fost căutată în posibila origine valahă a acestor domnitori. Rabinul spaniol *Beniamin din Tudela*, călător prin Balcani, spune despre Comneni că erau „de același neam cu vlahii”. Cea mai mare

importanță politică și istorică au avut-o românii din sudul Dunării prin contribuția lor la formarea statului româno-bulgar. Bazele statului au fost puse în 1185 de frații valahi *Petru* și *Asan*. După 1200, în fruntea acestui stat se află românul *Ioniță cel Frumos*, zis și *Caloianul*. *Ioniță* s-a adresat papei *Inocențiu al III-lea*, solicitîndu-i sceptru și coroană de împărat. În noiembrie 1204, un trimis al papei îl unge rege al românilor și bulgarilor, oferindu-i și un steag cu chipul apostolului *Petru*. Originea românească a lui *Petru*, *Asan* și *Ioniță* e contestată mai ales de istoricii bulgari. Dar scrisorile prin care papa *Inocențiu al III-lea* l-a convins pe *Caloian* să treacă la catolicism, menționează clar originea valahă a *Asăneștilor*: „Am auzit că strămoșii tăi se trag din sămînța nobilă a cetății Roma, iar poporul tău se trage din nobilii românilor...”.

După ce dinastia *Asăneștilor* decade, românii din Balcani sînt tot mai izolați, înconjurați de masa slavilor și a grecilor, supuși la o politică de deznaționalizare și asimilare.

În decursul epocii medievale, numeroase grupuri de români au fost silite să plece în pribegie pe teritoriul altor state. Astfel, încă din secolul al XIII-lea valahii sînt menționați în sudul Poloniei, apoi sînt atestate, din Silezia pînă în Podolia sute de sate românești. După unele statistici, în intervalul 1438–1570, în regatul polonez au fost de la 143 la 200 de sate românești.

Colonizările cu români la nord de Carpați au fost numeroase. Învățăutul francez *Gustave Le Bon* arăta că românii-pădureni, numiți și *gorali*, aflați pînă în Valahia Moravă, au fost asimilați în bună parte de chei, polonezi și ruteni. În munții din sud-estul Moraviei a trăit o comunitate de *valași* încă din secolul al XIII-lea, avînd voievozi din neamul lor. În mijlocul acestor români s-a aflat în pribegie între 1663–1664 domnitorul moldovean *Gheorghe Ștefan*.

În pădurile din estul Ungariei, românii au trăit din timpuri străvechi. Voievozi valahi cu anumite privilegii sînt atestați în comitatele *Bereg*, *Maramuraș*, *Ugocea* și *Muncaci*. În Evul Mediu, românii erau împînziți și pe alte teritorii ale Ungariei, cum ar fi: *Zemplen*, *Bartfa*, *Saros*, *Bars*, *Arva*. La 6 martie 1470, românii din comitatul *Arava* au primit o diplomă de întărire a vechilor privilegii din partea regelui *Matei Corvin*. Ocupația de bază a românilor de pe teritoriile Ungariei era creșterea oilor, cum

Serialul nostru conceput în ajutorul elevilor, dar în primul rînd în sprijinul cadrelor didactice care au în vedere predarea cunoștințelor de cultură și civilizație românească, vă va însoți și în noul an școlar. Vă dorim o activitate cît mai rodnică, adăugînd următoarea precizare: scurtele „lecții” de istorie au la bază în primul rînd – cum este și normal – lucrări ale istoricilor români, apărute după 1990; la sfîrșitul serialului (în luna decembrie), vor fi prezentate pe scurt aceste lucrări și autorii lor.

este menționat în cel puțin 13 izvoare ale Ungariei medievale. De aici, unii români au trecut Dunărea și riul *Drava*, ajungînd în *Croația*, unde sînt întîlniți și azi.

În 1792, cînd *Moldova* ajunge pentru prima oară vecină cu *Imperiul rusesc*, mulți moldoveni erau așezați deja pe malul stîng al *Nistrului*, în așa numita *Transnistria*. În 1540, un sol polonez scria regelui său că, după mărturia logofătului român *Toma*, morile aflate în stînga *Nistrului*, mai jos de *Soroca*, au aparținut *Moldovei* încă din vechime.

La 1681, pe malul drept al *Nistrului* sînt colonizați români care pun bazele mai multor sate. În jurul anului 1920, trăiau dincolo de *Nistru* aproape o jumătate de milion de români. La Conferința de pace de la *Versailles*, transnistreanul *Toma Jalbă* lansa următorul apel: „Dar eu vă întreb, fraților care sînteți moldoveni, cum ne lăsați pe noi, moldovenii ce trăim pe celălalt mal al *Nistrului*? De ne veți uita, noi vom săpa malul *Nistrului* și vom îndrepta apa dincolo de pămîntul nostru, căci mai bine să-și schimbe riul mersul decît să rămînem noi despărțiți unii de alții!”.

Cărturari germani spun despre români:

O mai rapidă putere de înțelegere, o inteligență mai deschisă, o mai mare agerime a minții, unite cu o comportare degajată, cum sînt ele vădite uneori chiar de cel mai de rînd valah, nu pot fi nicăieri găsite.

Edmund Freiherr von Berg, 1860

Românii sînt foarte vioi și nu fără grație și ușurință în comportament, dar nu foarte activi. Rapida putere de înțelegere, inteligența și agerimea îi caracterizează pe plan intelectual. Bunătatea, cumpătarea, cinstea și fidelitatea îi caracterizează în ceea ce privește caracterul. Ei deprind foarte ușor limbi străine.

Rudolf Henke, 1877

Românii sînt, într-adevăr, un popor poetic și muzical. Cine trăiește printre ei are zilnic ocazia să se convingă cît de ușor și de repede se preschimbă în cîntec expresia oricărui sentiment. Predispoziția naturală și limba melodioasă favorizează această transformare...

Karl Johann Schuller, 1859

POVESTEA SĂPTĂMÎNII

Nevoia învață pe om

Trăia odată un moșneag. Moșneagul tăia lemne în pădure și le ducea la târgul apropiat. De câte ori pleca spre pădure, îi lua cu sine și pe cei doi feciori ai săi, ca să-i deprindă cu munca. Într-o bună zi el spuse:

– Dragii mei copii! Eu am îmbătrînit. Astăzi duceți-vă singuri la pădure, căci sînt tare ostenit. Sînteți de-acum mari și a sosit vremea să vă cîștigați singuri pîinea.

– Bucuroși tată, răspuseră feciorii. Numai nu cumva să se rupă căruța în drum.

– Chemați Nevoia să v-o dregă, zise moșneagul. Ea o să vă stea într-ajutor!

Feciorii plecară la pădure, încărcară bine căruța cu lemne și o porniră îndărăt spre casă. Și cum mergeau ei așa fluierînd, plini de veselie, pe la jumătatea drumului...trosc! se rupe căruța. Cei doi băieți se porniră atunci să strige cît îi ținea gura: „Mă Nevoie, măăă!... Vino repede să ne repari căruța!” Au strigat ei cît au strigat, dar n-a venit nimeni. Pe drum nu se vedea țipenie de om. Soarele așfințea și Nevoia nici gînd n-avea să vină. Într-un târziu, feciorul cel mic zise:

– Măi, frățioare, să știi că Nevoia nu mai vine: o fi avînd treabă multă! Uite cum se întunecă. Mai bine, haide să ne punem noi pe treabă și să dregem căruța cum ne-om pricepe mai bine.

Cei doi feciori goliră lemnele din căruța, apucară sculele care le stăteau la îndemînă, și toc-toc aici, toc-toc colea, dreseră stricăciunea. Apoi încărcară din nou lemnele și porniră spre casă. De cum sosiră, bătrînul îi întreabă:

– Ei, cum ați scos-o la capăt? Nu vi s-a nîmplat nimic în pădure?

– Cum să nu, tată, săriră feciorii și începură să-i povestească. Chiar în mijlocul drumului ce gîndești c-am pățit! S-a rupt căruța! Ce era să facem? Am chemat Nevoia să ne ajute. Dar Nevoia, nicăieri. Cum nu mai era mult pînă să se lase seara, am pus noi mîna și am dres căruța așa cum ne-am priceput.

– Ei, copii, spuse bătrînul, rîzînd pe sub mustață. Nevoia era pe lîngă voi și v-a venit îndată într-ajutor. Omul e bine să învețe de toate. Să n-aștepte să-i facă altcineva treaba care i se cuvine!

Poveste populară

Burse pentru elevi de liceu și studenți

În actualul an școlar, 29 de elevi ai Liceului Nicolae Bălcescu din Giula beneficiază de bursa Fundației Publice pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria. Subvenția de 5 mii de forinți pe lună a fost acordată elevilor de școală medie la ședința din 18 octombrie 2001 a Curatorului Fundației.

Dintre tinerii de la școala medie românească primesc bursă următorii elevi: Ioan Blaga, Cristina Bányai, Eva Netea, Adela Anastas, Alexandru Dráguly, Adam Sucigan, Adrien Marc, Monica Rocsin, Andrea Gurzău, Diana Susana Navrațil, Adam Berke, Ana Ruja, Anita Erica Cora, Adam Bordaș, Ana Iuhas, Nicoleta Ruja, Agneta Lövei, Aurel Martin, Agneta Liszkai, Ecaterina Iuliana Papp, Ildikó Pilan, Tiberiu Netea, Ottó Puskár, Orsolya Pátcaș, Cristian Kovács, Roland Ruja, Erica Boca, Agneta Moș și Silvia Ardelean.

În această toamnă, s-au prezentat la concursul de bursă 60 de elevi români. Dintre dosarele înaintate, 11 au fost n-au corespuns criteriilor de concurs, fiind înaintate în mare parte de elevi din școli maghiare. Alți 20 de elevi de la Liceul românesc din Giula n-au primit bursă din cauza limitei fondului disponibil. Aprecierea concursurilor s-a făcut în primul rînd pe baza rezultatelor la învățătură. Printre cei 29 de bursieri, 14 elevi au media 5, alți 7 tineri au media de 4,8. Într-un singur caz s-a acordat bursă unui elev cu media de 4,38. În acest caz a fost apreciată activitatea depusă în domeniul păstrării tradițiilor românești a bursierului. Printre cei 20 de tineri de la Liceul Bălcescu care acum n-au primit bursă din lipsă de fonduri, 3 tineri au media de 4,7 și alți 7 elevi au peste 4,6 la învățătură.

În Curatorul Fundației, Autogovernarea pe Țară a Românilor din Ungaria (AȚRU) este reprezentată de Gheorghe Marc. Printre elevii de școală medie a celor 13 minorități din țară au fost împărțiți în această toamnă în total 30 de milioane de forinți. În medie au primit bursă 60% a concurenților. După romi (903) și nemți (208), românii (29) au cei mai mulți bursieri, mai mulți decît croații (27) sau slovacii (12).

Fundația subvenționează și studiile din învățămîntul superior. Aprecierea concursurilor înaintate în luna trecută se face în aceste zile. Redăm mai jos statistica concursurilor românești din anii precedenți.

Anul școlar	Numărul concurenților români	Nr. dosarelor complete	Nr. burserelor acordate studenților români	Suma totală disponibilă pentru bursa studenților din rîndul celor 13 minorități
1997/1998	77	50	29	37 000 000 ft
1998/1999	64	52	18	38 000 000 ft
1999/2000	38	32	13	41 000 000 ft
2000/2001	44	33	16	50 900 000 ft

Pentru anul universitar 2001/2002 solicită bursă 52 de tineri cu examen de limba română, studiind la diferitele școli superioare în țară și din România. Bursa este de 10 de forinți pe lună. În munca comisiei de pregătire a Fundației ia parte Tiberiu Iuhas, șeful Oficiului AȚRU. Curatorul Fundației va ține ședința pe 8 noiembrie 2001.

-ștf-

1.

2.

3.

4.

Patru urși

Dintre cei patru urși din desen numai doi sînt la fel. Găsește-i, apoi unește-i cu o linie! Nu uita să colorezi la sfîrșit toți ursuleții!

G. I. Tohăneanu*: Părintelui meu îi datorez dragostea și ardoarea... cu care mi-am îmbrățișat și am cercat să-mi îndeplinesc meseria

S. G. Domnule Profesor, cititorii săptămânalului Foia românească manifestă interes față de viața academică românească, față de personalitățile culturii noastre. S-a spus despre Dumneavoastră că sunteți întemeietor de școală filologică, inovator în cercetarea stilistică a limbii, traducător din latinește în românește. Nu cred să se fi spus destul despre ceea ce vă datorăm. Le suntem însă datori cititorilor acestui săptămânal cu câteva precizări. Le-ați putea spune ce crede G. I. Tohăneanu despre omul, lingvistul și profesorul G. I. Tohăneanu?

G. I. T. De câte ori se ivește o aniversare, vorbitorii – ca să-l bucare pe sărbătorit – mint sau exagerează, cu sentimentul complice al ascultătorilor. Așa s-a înfiripat, despre mine, povestea că aș fi „întemeietor de școală lingvistică”, inovator în cercetarea stilistică a limbii etc., lucruri străine de adevăr, pe care, din pricini varii, nu aș dori, cel puțin deocamdată, să le amănunțesc. Ca om, sunt plămădit cu osârdie, dragoste și har de tatăl meu, profesorul de liceu Ion Tohăneanu, căruia nu exagerez afirmând că îi sunt dator totul. Așa stând lucrurile, sunt nevoit să aleg, din stolul amintirilor care mă împresoară, doar câteva, bogate în tâlcuri, în stare să stârneasă, nădăjduiesc eu, un interes ceva mai cuprinzător. Una dintre cele mai frapante trăsături ale alcătuirii sale morale a fost discreția manifestată în orice domeniu, în orice împrejurare. Nu mi-a fost niciodată hărăzit să-l aud laudându-se sau tânguindu-se în legătură cu cine știe ce isprăvi sau izbânzi, poticniri sau suferințe, acestea din urmă: multe și... deloc mărunte, întâmplare mai ales în prima, dar și în ultima parte a zbuicumatei sale vieți. Discreția, de care vorbeam, se întâmpla astfel cu ceea ce înaintașii noștri au numit *cuviniță*, concept care, fără doar și poate, s-a zămislit, aidoma veșniciei, în zăriștea satului. Caracteristic pentru această atitudine – spontană și deliberată deopotrivă – mi se pare, între altele atâtea, amănuntul că el, tatăl meu, nu și-a sărbătorit niciodată ziua de naștere, nici măcar

la soroacele festive, marcând cifre rotunde ale anilor vieții. Aproape de necrezut este faptul că vreme de 18 ani, cât am hălăduit în casa părintească din Galați, iar apoi în deceniile următoare, până la moartea lui, eu nu am cunoscut data nașterii tatălui meu. Nu o știa nici măică-mea, altfel mi-ar fi împărțit-o, căci era spornică la voroavă, iar taică-meu, tăcut fără ursuzlăc, o poreclise Ilisaftea, în amintirea măicuței Jderilor lui Sadoveanu. Abia în 1973 – Ion Tohăneanu murise cu un an înainte – am descoperit această dată, ajutat de socru-meu de atunci, profesorul bihorean Teodor Neș, care o dibuise răsfoind un vechi anuar al Liceului „Andrei Șaguna”, unde tatăl meu își încheiase, ca șef de promoție, studiile secundare. Am desprins atunci din calendar fila cu pricina – a zilei de 17 august – și am lipit-o pe bibliotecă, foarte aproape de tâmpla mea. De bună seamă, pentru modul de a gândi și de a-și tălmăci rosturile lumii, specific generațiilor mai noi, faptul evocat de mine este greu și de crezut, cum am mai spus, și de închipuit, cum adaug. Dar lucrurile s-au petrecut aievea, iar eu n-am pregetat să extrag, din întâmplare, toate încheierile necesare și posibile.

S. G. Aș putea să vă îndemn să ne vorbiți despre tatăl Dumneavoastră, despre obârșii?

G. I. T. ...Ion Tohăneanu s-a născut în Țara Bârsei, la Satulung, ultimul din

cele șapte sate-sățicele care alcătuiesc Săcelele Brașovului. Dacă mă gândesc la sentimentul de „neuitare smerită” – cu care întâmpin și însoțesc amintirea lui din ce în ce mai obsedantă – îmi explic atunci, măcar în parte, senzația stranie ce mă cercetează de fiecare dată când cobor în gara Brașov: tălpile mele aderă ferm, cu un fel de vâjnoasă vioioșie la caldărâm. Mă simt, în sfârșit, „acasă”. Tatăl meu, bunii și străbunii lui au fost, de-a lungul generațiilor, oieri transhumanți. În preajma Brașovului, lângă Zărnești, la poalele masivului Piatra Craiului, se află localitatea Tohani, cuib al familiei mele. Pe versantul sudic al Carpaților, deasupra Buzăului, se găsește încă o așezare Tohani, cu vestite podgorii: loc de popas, odinioară, pentru înaintașii mei, pe drumul de la „văratic” la „iernatic”, de pe mioriticul plai al Carpaților de curbură spre bălțile Dobrogei, țară a străvechimei noastre (Sadoveanu). Muntele și țârla sunt, în chip firesc, cele mai stăruitoare și mai „bogate” amintiri ale mele. Ele vin de foarte departe, dintr-un trecut insondabil, constituind o puternică verigă, prin care, nu fără voluptate, mă simt ferecat în lungul șirag al „bunilor” mei. Îi simt alături în tot ceea ce încă întreprind, iar acest sentiment de dependență consimțită și de solidaritate verticală, pe coridoarele de umbră ale trecutului, îl datorez în întregime tatălui meu. Starea

aceasta echivalează cu una de perpetuă tensiune, de neliniște, de neastâmpăr și veghe, specifică oricărei responsabilități lucid asumate. Poate tocmai de aceea mă bântuie cu puterea unei obsesii versurile Celui-din-Lancrăm, din miezul poemului *Biografie*: „Închis în cercul aceleiași vetre / fac schimb de taine cu strămoșii / norodul spălat de ape subt pietre. / Seara se-ntâmplă mulcom s-ascult / în mine cum se tot revarsă / poveștile sângelui uitat de mult”.

S. G. De ce atâtea evlavie atunci când vorbiți despre tatăl Dumneavoastră?

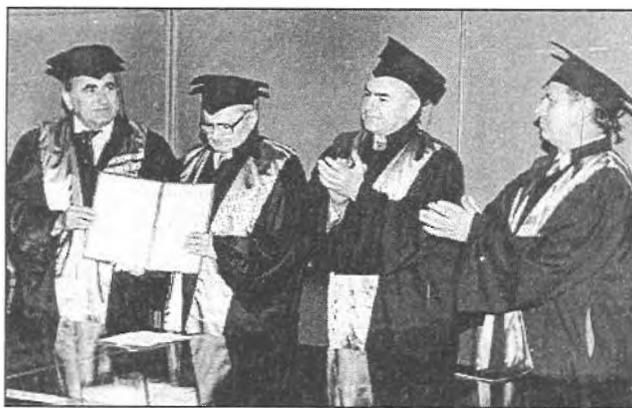
G. I. T. Părintelui meu îi datorez dragostea și ardoarea – în sensul aproape „material” al cuvântului – cu care mi-am îmbrățișat și am cercat să-mi îndeplinesc meseria. De la el am aflat întâi, cu emoție și uimire, că profesor înseamnă, în limba latină, „mărturisitor”; că, prin urmare, dascălul săvârșește – mai exact spus: oficiază – nu numai un act de „comunicare”, ci mai cu seamă unul de cucernică, necurmată „cuminicare”. Cât despre mult laudată însușire a modestiei, aș spune că am deprins-o sau am moștenit-o, iarăși, de la Părintele meu. Mă tem însă că ea – modestia – reprezintă, într-un mare număr de cazuri, doar o mască, onorabil dibăcită, a ipocriziei, de aceea nu mă prea bucur când se spune despre mine că sunt... „modest”. Oricum, am deprins de la tatăl meu ceva mult mai prețios decât „modestia”, anume sentimentul stenic al propriilor margini, al propriilor limite, care constituie condiția sine qua non a depășirii de sine, a „dezmarginirii”, sentiment cu atâtea intensitate trăit de Lucian Blaga. De altfel am impresia – greu de verificat în asemenea cazuri – că el a izvodit, în lexicul poetic românesc, verbul cores-punzător, care se ivește într-un scurt poem al primenirii și al înnoirii, sem-

nificativ chemat *Focuri de primăvară*: „Îngânând prin văi țaria / sună ramul, sună glia. / Focuri ard, albastre ruguri. / Pomii simt dureri de muguri. // Prinși de duhul înverzirii / prin grădini ne-nusuflețim. / Pe măsură-naltă-a firii / gândul ni-l dezmarginim. // Ce-am uitat aprindem iară. / Sub veșminte ne ghicim. / Căutăm în primăvară / un tărâm ce-l bănuim. // Căutăm pământul unde / mitic să ne-alcătuim, / ochi ca oameni să deschidem, / dar ca pomii să-nflorim”.

S. G. Ce însemnătate are părintele mai ales pentru devenirea Dumneavoastră intelectuală?

G. I. T. În planul intelectual îi sunt „vândut” tatălui meu: „moștenirea” pe care mi-a transmis-o, „lăsământul” lui sunt imense. De la el am dobândit deprinderea de a mă închina la modele, nu la mode, căci modelele mor tinere, modelele rămân statonice. De aceea par oarecum rezervat, mai exact spus: prudent, prin urmare, selectiv față de tot ce se vrea, cu orice chip „post-” și mai știu eu cum... Astfel s-a înfiripat și s-a rostuit în cugetul și în inima mea cultul clasicilor, atât în sensul îngust, cât și în cel cuprinzător al cuvântului. În sfârșit, prin pilda sa mai curând decât prin repetate îndemnuri, părintele meu m-a crescut în spiritul celei mai severe exigențe față de mine însumi, al insatisfacției față de toate „isprăvile” mele intelectuale; numai așa am putut deveni, o vreme, exigent și față de alții. Oricum, uit cu ușurință, poate chiar cu... ușurătate, Răul cășunat de cei din jur, dar rețin cu înlesnire toate întru-chipările Binelui, chiar dacă din săvârșirea lui nu lipsește omeneasca ostentație. Iată din ce pricini, între altele, am așezat în fruntea tălmăcirii din *Eneida* lui Vergilius, pe care am săvârșit-o la îndemnul lui, niciodată rostit, următoarea inscripție, fidelă mișcărilor intime ale alcătuirii mele: „Lui Ion Tohăneanu, neuitare smerită”.

S. G.

G. I. Tohăneanu (din stînga al doilea) preluînd diploma de Doctor Honoris Causa

*G. I. Tohăneanu este profesor lingvist al Universității de Vest din Timișoara, a depus bazele învățămîntului umanist în orașul de pe Bega, autor a 19 cărți.

O oră extraordinară la Seghedin

Despre credința românilor în lupi

Studentii Catedrei de Română a Universității din Seghedin au avut ocazia să participe în ziua de joi, 18 octombrie, la o oră extraordinară despre mitologia românească, în general, și despre un personaj central al mitologiei românești, despre lup. Cursul a fost ținut de doamna Otilia Hedeșan. Profesoara Universității de Vest din Timișoara acum s-a întreținut pentru a doua oară în cercul comunității românești din țara noastră, anul trecut fiind invitată și la Simpozionul științific al Institutului de Cercetări.

La începutul prelegerii, studenții și alți membri ai comunității românești din Seghedin (printre care și reprezentanții Consulatului României) au fost întrebați dacă știu răspunsul – sau răspunsurile – la întrebarea: *cum sînt românii?* Un răspuns categoric este că românii sînt superstițioși, adică sînt niște oameni care cred în spirite rele sau bune, în farmece și vrăji, în semne prevestitoare. Ca un fel de introducere în această ramură a științei, doamna profesoară Hedeșan ne-a prezentat cîteva volume despre mitologia românească, apărute în România (de ex. Romulus Vulcănescu: Mitologie română, Mihai Coman: Mitologie populară română, Tudor Pamfile: Mitologie românească, Ion Ghinoiu: Panteonul românesc, etc.)

– Pentru că la început nu știam din cine o să fie compus publicul, m-am gîndit ca la începutul orei să dau niște informații generale despre mitologia românească. Lista cărților pe care le-am prezentat, poate fi de folos pentru

toți studenții care eventual se vor hotărî să se ocupe mai în adînc cu această temă.

A doua parte a orei a fost cu mult mai atrăgătoare, pentru că am aflat despre întîmplări concrete legate de lup, personajul central al mitologiei poporului român. „Românii s-au născut sub semnul lupului” – a apreciat profesoara din Timișoara, amintindu-ne că românii cred că lupul este un protector al omului de la naștere pînă la moarte.

– M-am gîndit că dintre foarte multele personaje pe care le-am documentat ar trebui să aleg pentru prelegerea de la Seghedin lupul, care este în același timp captivant și spectaculos și dramatic. Exemplul pe care l-am ales în final este dintr-un film făcut cu scurt timp în urmă, referitor la satul Pietroasa, unde o dramă grozavă continuă să marcheze comunitatea. Dar m-am gîndit că lupul este pentru noi mai mult decît un subiect spectaculos. El este un subiect care ne amintește de alte mari mitologii ale lumii și care ne pune în relație cu acestea. Este un

simbol care ține de un gen de identificare etnică. Bazîndu-mă în primul rînd pe cercetările lui Mircea Eliade, dar nu numai, lupul ne trimite de două ori la origini, căci este și animalul sacru al dacilor, iar pe de altă parte și animalul sacru al romanilor.

– Dar acest subiect se leagă tocmai și de ziua de azi, de 18 octombrie...

– Aș putea spune, foarte

pompos, că m-am gîndit îndelung la faptul că 18 octombrie este una dintre cele 35 de zile din calendarul românesc, care sînt „ținute”, cum se spune, deci nu se lucrează de frica lupului și din respect pentru lup, în același timp. Întîmplător mi-am dat seama că astăzi este așa-numita zi a lucinului, care inaugurează un adevărat anotimp al lupilor, care se va sfîrși la mijlocul lui ianuarie, deci după trei luni.

Înainte de a viziona filmul despre tragedia din satul Pietroasa, am mai putut afla că sînt diferite tipuri de oameni lup. Priculicii sînt oameni care se metamorfozează în lupi, adică sînt cînd om, cînd lup, iar Vîlva lupilor este și om, și lup. Povești despre priculici și despre Vîlva lupilor sînt cunoscute în primul rînd în regiunile vestice ale României, mai ales în Munții Apuseni.

Din filmul „Strigoi – Omul lup”, regizat de Florin Iepan și realizat de profesoara Otilia Hedeșan, am putut afla despre soarta tragică a familiei Casolea, în care toți membrii au fost atacați în decurs de 24 de ore de un singur lup. Întîmplarea a fost povestită tocmai de către cei asupra cărora s-a comis agresiunea.

E. Iova

În grai viu

Am citit că...

Înt-on calendar din anu aista am citit o statistică interesantă dăspră populație orașelor mai mare din lume și din țară dă la noi. Din înșirare asta am înțales că, mai nou, în mare parte a lumii, da' mai ales în țările mai bogate din Europa și America, populație din orașele mare an dă an scade. Bine-nțales, pă mine m-o-nterestat mai tare orașele noastre, da' și dintră aște Budapesta, capitala țării în care trăim.

Bogăt și dăstul că din statistica amintită am aflat că amu-s zece ani Budapesta o avut două milioane și o sută dă mii dă locuitori, în vreme ce amu numa on milion opt sude dă mii mai locuiesc în cel mai mare oraș a nost. Pintra cauzăle scăderii locuitorilor sînt înșirate o mulțime dă motive, tate dă-nțales. Pă primu loc să află că dară la Peșt is năpsus dă scumpe locuințale, mai ales cele din centru orașului, da' nici în cile părț nu-s cu mult mai lesnă. Asta așe trebă înțales că în vreme ce, dă pildă, înt-on oraș mai mic uă înt-on sat o locuință uă o casă mai dă valoare coastă două milioane dă forinț, la Peșt o locuință mai cumsăcade coastă opt-zece milioane, uă și mai mult.

O altă trebă-i liniște. Înt-on oraș cum îi și Peștu, așe-i dă mare larma și gălăjie dă te poț zăpăci dă iele. Așe dară nu-i dă mnrare că în lume asta încordată oame-nii îș coată locuri dă viață în așezăminte mai liniștite și mai pașnice.

Refugiere în număr mare din orașe să

explică și cu număr dîn ce în ce mai mare a mașinilor cumpărate în ultimii zece ani, cînd și numărul șpeculanților s-o înmulțit fără măsură. Apu inde-s mașini multe, și ceața dă fum și dă prav îi așe dă deasă, dă-ț pune în pericol și sănătate, – mai cu samă a pruncașilor mici. În privința asta merită să amintim din statistică și numărul mașinilor din anu aista: să scrie că amu pă ulițale din Peșt sînt în mișcare în jur dă o sută cincizăci dă mii dă mașini dă tăt felu. Nu-i on număr mic.

No-amu, pă lingă cile înșirate pînă amu, mai sînt încă amintite una și alta, numa d-o cauză tare însămnată nu-i nici o voarbă: tumna în aște zece ani dă care vorbim, o mulțime dă oameni ș-o terdut locu dă muncă, n-au din ce trăi, apu la sate meghiș îi mai ușor traiu, mai ales dacă unii să mută în satele d-înde or vinit, în sate inde gîndesc că ș-or afla ceva cîștig, uă unii să mută în cășile părinților, cu care, dacă trăiesc încă, lucră împreună, uă dacă nu mai trăiesc, să pun să lucre pămînturile moștenite, – dacă nu le-o cumpărat încă statu uă o colectivă mai bogată.

Zică cine ce-a zice, da' după părere me, și treaba asta ar fi trăbuit s-o amintească cei ce or făcut statistica și or și înșirat motivele... așe cum le-nșirat.

Vă dorește sănătate cît mai bună și numa bine:

Ion Podaru
pensionar

Întîmplare cu priculici

„Acea iar era priculice! Și într-o noapte ce să vezi, că o ieșit afară... S-o dus o fost lup. Și atunci o trecut un om pe lingă ea și o avut o bită și o lovit-o peste picioare. Și atunci i-o spus mîine-zii:

– N-ai putut să te alini? – zice. Acuma-i bine că mă vezi șchioapă?

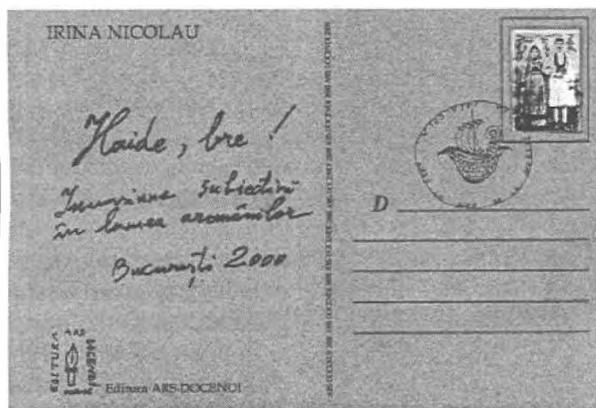
Dar el s-o speriat și o zis:

– Cum, dumneata ai fost?

– Da, zice, bine ai știut că-s io! De ce m-ai lovit? Că, zice, dacă nu erai cunoscut, vai de tine era! Numa', zice mi-ai fost prea cunoscut! (inf. ter. Aurelia Moholea, 68 de ani, Pecica, jud. Arad, 27 aug. 1992).

Preluat din Aradul Cultural (Arad, iunie 2001)

Incursiune subiectivă în lumea aromânilor

Există pe lumea asta un număr mic de ființe pămîntești cu darul de a înfrumuseța tot ce ating: bărbați, case, străzi, flori, cîntece, copii, amintiri, cuvinte, ouă încondeiate, cărți. Irina Nicolau este o astfel de ființă. Nu întîmplător, desigur, a și fost aleasă de un om care se pricepea la frumos, pictorul Horia Bernea, pentru echipa cu care a pus piatra de temelie la Muzeul Țăranului Român din București. Acolo Irina Nicolau e etnolog. Sau etnograf? Sau folclorist, mai pe înțelesul tuturor? Toate la un loc și ceva mai mult, scriitor. Nu doar pentru că așa îi place să creadă, nici pentru că prietenii ei sînt convinși de asta. Nu! Așa hotărîsc cărțile pe care le scrie. Ce spun eu... scrie, le moșește, le nașește, le naște. Le durează ca pe niște case. Cine a văzut cartea durată opincii știe despre ce e vorba.

Împreună cu prietenii ei de la editura Ars Docendi, Irina Nicolau ne oferă o altă carte frumoasă. De două ori carte. Odată pentru că e de citit și de învățat pentru tot omul care știe azbucă. A doua, pentru că are timbru, ștampilă cu o corabie înaripată, loc pentru destinatar și de mesaj trimis celor dragi, plecați o vreme sau care nu mai sînt deloc. Mesajul este un îndemn, „Haide, bre!”. Mai departe, mai departe scrie în carte...

Cu „Haide, bre!” Irina Nicolau ne propune o incursiune subiectivă în lumea aromânilor. Subiectivă vrea să zică văzută și spusă cu inima. Să nu uit, Irina Nicolau este pe jumătate grecoaică, pe jumătate aromâncă. Pentru că în familia ei, după ce că era majoritară, partea feminină mai era și grecească, Irina a trecut în mod firesc de partea tatălui, aromânul Pavel Șafarică. Lui îi este dedicată cartea, musai să-l pomenim.

În rest, Irina Nicolau a citit cam tot ce s-a scris despre aromâni, ce-au scris ei, puține, ce-au scris alții, mai multe, le-a cercetat drumurile, obiectele, obiceiurile, cîntecele, dansurile, credințele, poveștile. După ce a uitat ce era de prisos, s-a pus pe povestit ce i-a mai rămas, ce știa de la ai ei și ce-a mai aflat cu inima. A ieșit o carte vrăjită, o poveste în altă poveste, într-o altă poveste, spusă de o Șeherezada care îl știe și pe Homer.

Așa, dacă ne luăm după cărți, aromâni ar însemna numele medieval al românilor stabiliți în Tesalia, Epir, Albania de mijloc și Macedonia, vorbitori ai unui dialect al limbii române. Poate. Dar și ceva mai mult decît atât: o stare de spirit, ne spune Irina Nicolau și ne și convinge în numai o sută de pagini.

Aromâni au fost și sînt o mulțime de oameni de seamă din istoria de ieri și de azi ai românilor. Dacă i-am înșira pe toți, n-am mai termina pînă mîine dimineață. Ca să vă convingeți, citiți cartea Irinei Nicolau. Rău n-o să vă pară. Ba o să ziceți... carte frumoasă cînstă cui te-a scris.

N.C.M.

„Haide, bre!” de Irina Nicolau

(fragmente)

Întorcîndu-mă în trecut, însă, descopăr că rădăcina tulburării mele este veche. Aveam patru ani cînd mă duceam cu tata la cafenea-ua lui Badarca din spatele Băncii Naționale. Acolo treceam amîndoi printre mese, tata mă ținea de mîna și spunea tuturor, uite, e fata mea, Miss Aromânia. Cei de față erau numai aromâni și știau că tata se însurase cu o grecoaică. Ca să-mi testeze sentimentele, îmi puneau inevitabil întrebarea: *Țe hi tiri?* Adică, ce ești tu? Și eu le răspundeam în grecește că sînt grecoaică. Ce oroare! Toți înnebunau și tata zicea că e foarte bine.

Mult mai tîrziu, pe la vîrsta majoratului, am sesizat cît de singur se simțea tata într-o casă cu trei grecoace și am decis să trec pe partea lui. Mă pomeneam repetînd în gînd: sînt aromâncă, sînt aromâncă, de dragul lui tata sînt aromâncă. Puseul de solidaritate a trecut așa cum a venit. Dar iată că într-o iarnă, la opt dimineața, Sfîntul Nicolae ne-a umplut ghețele cu lacrimi și bomboane de colivă. Tata a murit. În urma lui, Pavel Șafarica a lăsat o lume. Nu prea știam ce o să fac cu ea. Cu moștenirile așa stau lucrurile: le accepți sau nu. Dacă le accepți, răspunzi de ce se întîmplă cu ele, dacă nu le accepți, ai trădat. M-a scos din încurcătura o temă de cercetare, datorită ei am descoperit că lumea tatălui meu este și a mea.

De cîte ori mă apuc să scriu despre aromâni, simt cum vine tata să iermeze în sufletul meu. Haide tată, stai jos! Am adus ligheanul să-ți spăl picioarele. Aici ai carne și acolo apă rece. Iar e bine... Am început să-ți scriu și cartea. Și oare n-ai putea să râmii, pentru toată viața și pentru toată moartea?

***

Ca să fii celnic trebuia să ai o *fălcare*: oameni, oi, capre, cai, măgari. Dacă oamenii se adunau prea mulți, începeau să-și dea cu sînguin dreptul. Atunci o parte dintre ei „o roiau”. În secolul al XI-lea, Kekaumenos consemnează cuvîntul *celnic* și îl traduce prin *stratygos*, adică bărbatul care conduce soldații în luptă. Etimologia cuvîntului este slavă, *celo* înseamnă *frunte*, celnicul fiind mai mult decît un simplu frunțaș. Pînă la

sfîrșitul secolului al XIX-lea, au existat adevărați celnici. Rolul pretindea să fii pentru ai tăi conducător, judecător, vindecător, preot, translator... Cînd cineva vroia să știe cît de important era un celnic întreba: *are fălcare mare?* Cum ai întreba astăzi un om: are mulți subordonați?

Memoria familiei Celea păstrează următoarea istorioară. Lala Yioryi, Papu, cum i se spunea, a fost abordat de niște inși care făceau propagandă pro-germană, că Hitler e așa, că e așa și pe dincolo. Și Papu, ca să-i aducă la o altă măsură a lucrurilor, îi întreabă: *Dar Hitler așa era cîte oi?*

***

La noi era rușine: să nu pupi mîna popii, să nu-ți respecti părinții destul,

să-i spui soțului pe nume de față cu oameni străini, să înșeli în afaceri, să te vadă neamurile logodnicului înainte de căsătorie,

să pronunți mîscări, să treci peste cuvîntul bătrînilor, să îl incalci pe al tău, era rușine să te căsătorești cu cineva din alt neam și să primești de zestre o oglindă prea mare sau prea mică,

să-ți bați nevasta, să neglijezi copiii, să nu ascuți de cuvîntul bărbatului tău.

Era rușine să te vadă cineva gol,

să cerșești, să minți, să nu muncești destul, să mînci prea gustos, să-ți taie dușmanul mustața,

să-ți captureze căpitanul, să taie coada calului tău.

Era rușine să minți, să te cerți cu vecinii, să precurvești, să dai semne de necum-pătare cînd bei, cînd joci cărți sau cînd te îmbraci...

Dar mai presus de toate era rușine să nu ai rușine.

Cînd tata făcea, pe vremea comuniștilor, tot felul de munci, mama îl întreba: *Nu ți-e rușine, Pavele? Mi-e rușine să am răcitorul gol*, era răspunsul. Alte vremuri.

***

La noi, căsătoriile cu oameni din alt neam nu existau, nici divorțul nu era admis. La noi părinții te căsătoreau și, cum decideau ei, așa rămînea. La noi iubirea nu conta. Așa îmi spunea Caterina, vara

mea mai bătrînă cu vreo treizeci de ani. O ascultam și mă gîndeam că așa ceva ar fi imposibil să scriu, căci riscăm să părem o specie de premianți lipsiți de pasiuni și defecte. Dar, ca să construiesc o altă imagine, aveam nevoie de argumente. Unul mi l-a furnizat chiar Caterina, fără să vrea. Lucram la arborele genealogic al familiei Șafarica. Eu scriam și Caterina dicta. La un moment dat, mă mir: Cum, bunicul Gheorghe a fost căsătorit de două ori? Da. Prima nevastă a murit, nu putea să nască? Nu. Au avut un băiat împreună, dar era șchioapă. Dar n-a văzut de la nuntă că era șchioapă? Lasă asta, nu insista.

Descopăr apoi că și fratele bunicului a fost căsătorit de două ori. Ce-i aiureala asta, Caterina? Ei, asta e, ce să facem acum... Tu despre asta să nu scrii că ne facem de ris!

***

Într-o zi, Burileanu se întîlnește cu un albanez care vorbea aromâna. *Ce ești tu?*, îl întreabă. Răspunsul vine: *român. Păi, cum român, dacă părinții tăi sînt albanezi?* Citez din carte: *„Noi am fost albanezi, domnule, dar de puțin timp ne-am făcut și noi români.”* Cică mulți din albanezii musulmaniți din jurul comunei Frașari mai știau că au fost cîndva aromâni. Ei se închinau, făceau cruce peste pîine înainte s-o taie, se închinau lui Hristos pe care îl numeau Azăret Issa. Pe Sfîntul Nicolae îl numeau Aider Baba. Nu țineau nici Ramadanul și nici Bairamul. Dumnezeu să-i înțeleagă.

***

Din fereastra prin care o privesc, românitătea îmi apare ca un ou cu două gălbenușuri între care curge Dunărea. Iar aromâni mi se înfățișează ca o etnie paradoxală, care a strălucit intens în noaptea Evului Mediu și care de două secole se stinge lent, pe măsură ce intră în conul de lumină al Prezentului.

La fel ca o pasăre, fiecare etnie pe limba ei piere. În urma ei rămîn obiecte, cîntece, dansuri, credințe, povești care devin inutile, uneori ridicole. Moartea unei etnii survine atunci cînd oamenii își aleg o altă cultură...

„Din inițiativa redacției noastre și a organizației U.T.C. a Liceului românesc N. Bălcescu din Giula se va desfășura încurind un interesant concurs cultural-educativ-distractiv. Conturându-se ca o năzuință de distracție și cultivare în limba română a tineretului nostru școlar din ciclul mediu, concursul dorește să popularizeze anumite cunoștințe de cultură generală, de istorie locală, date și cunoștințe din istoricul naționalității noastre române din Ungaria, date importante din istoricul gazetăritului în limba română și altele. Iar toate acestea într-o formă distractivă, într-o formă liberă, când fiecare participant nu are decît de cîștigat, cînd fiecare participant va fi într-un anumit fel învingător.” (Foaia noastră, 16 decembrie 1983, p. 4)

„Vocea tineretului”

Un concurs cultural-educativ

însă, cumpănind asupra problemei, vrînd-nevrînd, mi-au trecut prin minte și acele lipsuri de ordin general care caracterizau învățămîntul nostru cu privire la istoria sau cultura noastră

voluntară, – despre cît mai multe aspecte ale culturii noastre proprii și multicolore;

– fundarea unei tradiții durabile. (Fn. 16 decembrie 1983, p. 4)

Echipele clasei a II-a în toiul pregătirilor la un răspuns (Ediția a II-a)

O idee nouă

Atunci, pe la începutul anilor '80, cînd mi s-a iscat ideea inițierii unui concurs – în exclusivitate pentru liceenii noștri, – în rîndul școlilor medii din întreaga țară bîntuia o „boală socială” a unor competiții spirituale: școală cu școală, an de an organiza cel puțin cîte un concurs sub denumirea „Cine ce știe despre Uniunea Sovietică.” Din nefericire, de această ciumă n-a fost scutit nici liceul nostru, în vreme ce, de pildă, despre țara-mamă (frumusețile naturale, cultura, istoria ei etc.) nici măcar ca să se fi vorbit în proporțiile cuvenite. Acest gol din continuitatea naturală a învățămîntului nostru nici atunci (nici de atunci) n-a fost/nu e umplut cu cunoștințe suficiente nici de programa școlară, dar nici de o purtare bunăvoitoare a cadrelor noastre didactice față de valorile de mîndrie ale țării de unde ne tragem. Această tristă constatare prima dată mi-a sugerat gîndul de a organiza concursuri mai de folos pentru liceenii noștri, în fond mai adecvate și circumstanțelor proprii, înlocuind o țară cu alta (URSS cu RPR). Fără-ndoială, și această concepție – pusă în aplicare – ar fi avut un folos mult mai benefic decît îmbogățirea cunoștințelor despre Uniunea Sovietică,

proprie. Acesta a fost imboldul care m-a condus la luarea unor măsuri concrete în realizarea năzuinței: un concurs pentru tineretul nostru! Iar faptul că inițiativa a fost așezată sub patronajul redacției săptămînalului pe care îl conduceam, respectiv a organizației liceene U.T.C. a fost pur și simplu o formalitate, o cerință impusă de regulile de politețe, de la care – într-o măsură oarecare, – totuși așteptam un folos în privința eficienței muncii organizatoricești.

Scheletul sumar al concursului preconizat l-am turnat într-un scenariu simplu, dar totodată potrivit unui plan bine chibzuit dinainte:

- patru clase de liceu în patru grupe de concurenți;
- în fruntea echipelor să stea dirigintele clasei respective;
- juriul să fie format din redactorul șef și adjunctul său, respectiv directorul și cei doi adjuncți ai liceului;
- întrecerea să fie dirijată de Lucia Borza, fosta profesoară a liceului și, în aceea perioadă, lector al săptămînalului nostru;
- premii cît mai multe, cît mai valoroase, printre care și unele surprize vesele;
- să se vorbească cît mai mult românește, – în conversații libere, într-o formă

Prima încercare

Ediția întâia a concursului „Vocea tineretului” a avut loc în după-masa zilei de 23 ianuarie 1984, în sala de gimnastică a liceului românesc din Giula. Cu acest prilej, cele patru clase de liceu au concurat în diverse domenii: probe legate de viața culturală, – valorile materiale și spirituale ale microcomunității noastre, – trecutul istoric al liceului românesc, dansuri și cîntece populare, jocuri distractive, rebusuri etc.

Pregătit cu o deosebită băgare de seamă; dirijat cu o inspirată ingeniozitate și cu multă fantezie de doamna profesoară Lucia Borza; caracterizat de participarea neașteptată și activă a elevilor și a tuturor profesorilor liceului – prima ediție a competiției a reușit surprizător de bine în toate privințele.

Pe parcurs toate s-au petrecut conform planului. Cele patru clase concurențe au primit cîte o denumire „clasică” (Urși, Șoricei, Lupi și Lei) și o serie de întrebări (și probe), la care a trebuit să răspundă (să converseze) strict în limba română, prin care au cunoscut o nouă formă de largire a cunoștințelor din domeniile mai puțin aparți-

nătoare programei școlare. Cît privește rezultatul final cu care s-a scontat prima ediție a competiției interclase, acum nu mai contează, mai importante e că entuziasmul elevilor a depășit toate așteptările.

Părerii

Pentru a ne informa despre felul cum a fost primit concursul, imediat după terminarea lui, colegii de la redacție au inițiat o raid-anchetă atît în rîndul cadrelor didactice, cît și prin antrenarea cîtorva liceeni, reflecții din care spicuim cîteva dintre cele mai semnificative:

Ion Budai, directorul liceului: „A mișcat adînc atît colectivul elevilor, cît și cel al profesorilor. Făcînd o comparație cu alte concursuri, a fost ușor de constatat că participanții nu au trăit simțul de obligativitate.”

Aurica Negru, profesoară de limba română: „A fost un concurs bine organizat, cu un conținut bogat. l-a stimulat și pe elevi, și pe profesori să cerceteze, să se informeze. Sînt sigură că o bună parte a elevilor a cîștigat din acest concurs, și-au îmbogățit cunoștințele despre naționalitatea noastră.”

Prezentarea „păpușilor dă zdrențe” în fața juriului (Ediția a IV-a)

Ana Netea, elevă de liceu: „...ne-a plăcut foarte mult. Am cunoscut multe lucruri interesante, pe care nu le știam.” (Fn. 3 februarie 1984, p. 3)

Și în sfîrșit o părere care conține și singurul aspect „negativ” al întrecerii, – durată.

Iuliana Rad, profesoară de limba română: „A fost util

pentru consolidarea cunoștințelor și bine organizat, dar puțin cam lung.”

Încă trei ediții

Atașamentul sincer față de cauza nobilă a întrecerilor de acest tip se reflectă, în toată frumusețea lui, în introducerea relatării despre ediția a doua, (avînd loc la 11 februarie 1985) prezentare făcută în paginile Foii de pasionată Lucia Borza printr-o comparație convingătoare: „Asemănîndu-l cu un puiet de pom, care a fost plantat acum un an și mai bine, concursul »Vocea tineretului» a prins rădăcini. Ne-a convins de acest lucru însușirea și devotamentul tuturor participanților. Cu deosebită satisfacție am constatat că acest puiet se va întări, se va dezvolta în anii ce vin, dar pînă va aduce roadele mult dorite, mai e o bucată de vreme, timp în care va trebui să-l îngrijim, să-l sprijinim, să-l creștem cu multă paciență și cu mult drag.” (Fn. 25 februarie 1985, p. 4)

Din păcate, puietul nostru nu s-a întărit în măsura sperată, nu i s-au asigurat decît încă doi ani, așa că roadele mult dorite nu s-au copt de totul, probabil dat fiind că pomulețul n-a fost îngrijit cu atenția trebuincioasă, i-a lipsit și răbdarea necesară, și poate că nici din dragul față de el nu s-a fă-

cut abuz din partea celor care ar fi trebuit să preia ștafeta. În consecință, seria concursului „Vocea tineretului”, după patru ediții consecutive ('84, '85, '86 și '97) s-a întrerupt definitiv: vocea tineretului nostru din ciclul mediu a dispărut în negura trecutului...

Fotbal

Hagi îl vrea în națională pe Ghioane

Văzînd ultimele evoluții ale mijlocașului de la Dinamo Kiev, selecționerul ia în calcul și varianta folosirii acestuia ca titular contra Sloveniei

Chiar înaintea partidei cu Georgia, selecționerul român a renunțat la folosirea jucătorului ex-rapidist Ghioane în favoarea echipei de tineret. Se pare chiar că în planurile lui Hagi acesta ar fi început ca titular partida împotriva echipei lui Kaladze și Kinkladze. Pînă la urmă, el a jucat totuși la tineret, unde a fost cel mai bun om al „tricolorilor”. Între timp, prestațiile lui la echipa de club, Dinamo Kiev, au fost din ce în ce mai convingătoare. Ați în campionat, cît mai ales în Liga Campionilor. Iar după evoluția din meciul cu Liverpool, cînd a și înscris golul formației ucrainiene, Hagi s-a convins definitiv că locul jucătorului cu cea mai vizibilă ascensiune din fotbalul românesc din ultimul an este numai la echipa mare. Mai mult decît atît. În condițiile în care s-ar pu-

„Stranlerii” convocați pentru barajul cu Slovenia

La sfîrșitul săptămîinii trecute Gheorghe Hagi a anunțat lista jucătorilor strănieri care au primit convocarea pentru barajul Campionatului Mondial de Fotbal 2002, dublă manșă ce se va disputa în 10 și 14 noiembrie la Ljubljana, respectiv București.

Portar

Bogdan STELEA, Salamanca (Spania)

Fundași

Cosmin CONTRA, AC Milan (Italia)

Gheorghe POPESCU, Lecce (Italia)

Iulian FILIPESCU, Betis Sevilla (Spania)

Cristian CHIVU, Ajax Amsterdam (Olanda)

Mijlocași

Dorinel MUNTEANU, Wolfsburg (Germania)

Mihai TARARACHE, Grasshoppers (Elvetia)

Laurențiu ROȘU, Numancia (Spania)

Atacanti

Adrian ILIE, Valencia (Spania)

Adnan MUTU, Verona (Italia)

Marius NICULAE, Sporting Lisabona (Portugalia)

Ionel GANEA, Stuttgart (Germania)

Lista celor 10 jucători aleși din campionatul intern al României a fost anunțat după încheierea ediției.

tea vedea lipsit, din cauza accidentărilor, de vreunul dintre oamenii săi de bază, n-ar fi exclus ca Hagi să înceapă barajul cu Slovenia cu Ghioane titular. Un mare avantaj al tînărului fotbalist este că el poate evolua pe mai multe posturi: mijlocaș la închidere, mijlocaș de bandă dreaptă, fundaș dreapta, dar și în centrul apărării. Totuși, chiar și în situația în care nu ar fi inclus în primul „unsprezece”, șansele ca Ghioane să

fie lăsat încă o dată la „tineret” sînt sub 1 la sută. Într-o formă tot mai promițătoare se află și celălalt internațional român de la Dinamo Kiev, Florin Cernat, conducătorul de joc al echipei lui Lobanovski. Spre deosebire de Ghioane, se pare însă că el va rămîne deocamdată la dispoziția lotului de juniori. Concurența sa ar fi reprezentată de Mutu și de Roșu, jucători pe care Hagi îi consideră, totuși, mai „copleși” decît pe Cernat.

Contra și-a dedicat golul amintirii lui Hîldan

În prima repriză a partidei Milan - Internazionale, Cosmin Contra a stat pe banca de rezerve ca apoi, intrînd în a doua repriză, să schimbe „destinul derbyului și poate al campionatului” - cum a considerat la unison presa italiană de specialitate. Șutul expedit cu o viteză de 101 km pe oră de „La Repubblica” a fost caracterizat drept „o capodoperă”. Românul transferat în această vară de la Alaves la Milano, pentru o sumă de 11,5 milioane de dolari își arată valoarea și în campionatul italian. În partida cu Inter, rivala din oraș a Milanului, în afară de golul superb Contra a mai avut cîteva centrări excepționale și a arătat un joc hotărîtor. Golul elogiat de presa italiană l-a înscris cu piciorul sîng, deși nu acesta este piciorul său favorit. După gol a fugit de îmbrățișarea coechipierilor, purtare

ciudată care a fost explicată în ziarul ProSport în felul următor: „...am vrut să arăt lumii întregi maioul pe care îl pregătisem pentru Cătălin Hîldan, Dumnezeu să-l ierte. Am promis că-i voi dedica două goluri. Unul l-am marcat imediat după moartea lui, în Norvegia, cu Lillestrom, în Cupa UEFA. Îi mai datoram unul. Acum două săptămîni s-a împlinit un an și de atunci tot urmăresc să înscriu și să arăt maioul pe care l-am inscripționat singur, acasă. S-a brodit să fie un gol frumos, așa cum merita Cătălin.”

Evoluția lui Cosmin Contra dă speranțe și pentru naționali României în apropiata luptă de calificare împotriva Sloveniei, la care selecționerul Gică Hagi va avea nevoie de un Contra în plină formă ca de o bucată de pîine.

Ștefan Crăsta

Ultimele rezultate ale echipelor de fotbal

Campionat național divizia II.	
Karagji SE - Giula Termal	1-0
Campionat județean divizia I.	
Micherechi - Șercad	2-1
M. bányhegyes FC - Bătania TK	1-1
Campionat județean divizia II.	
Békéssámson SK - Aletea SE	0-1
Chitighaz SE - M. kovácsháza TE	1-2

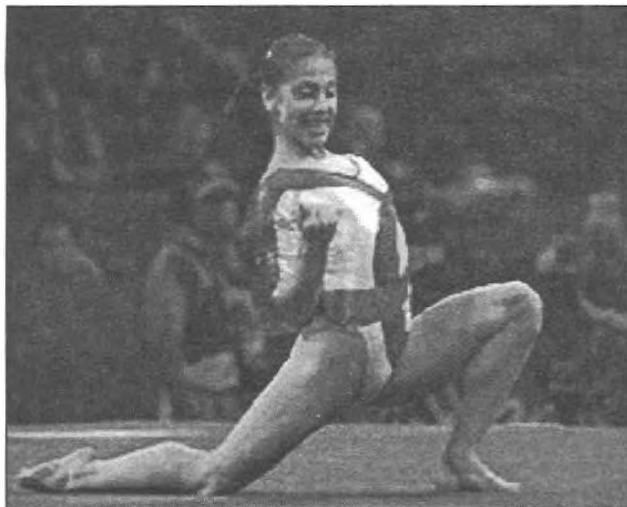
Următoarele meciuri de fotbal

3 noiembrie (sîmbătă)	
Bătania TK - Medgy. egyházi SE	13.00
4 noiembrie (duminică)	
Giula Termal (ZI liberă)	
Hajdúdorog - Lete Mare	12.30
Tótkomlósi TC - Micherechi SE	13.00
Aletea SE - Chitighaz SE	13.00

Gimnastică

A început Campionatul Mondial de Gimnastică

Sîmbăta trecută, în Flanders Sports Arena din orașul belgian Gent a început cea de-a 35-a ediție a Campionatelor Mondiale. Formația feminină a României se bazează pe experiența Andreei Răducan, cîștigătoare la ediția precedentă, cea de la Tianjin, a titlului mondial la sol și a unei medalii de argint la bîmă și a Loredanei Boboc, componentă a echipei medaliată cu aur în 1999. Restul componentelor echipei române Sabina Cojocar, Silvia Stroescu, Andreea Ulmeanu, Carmen Ionescu și Monica Sabău sînt debutante la o competiție majoră de senioare. Cele mai puternice adver-

sare sînt, mai mult ca sigur, rusoaicele, sportivele române avînd de apărut titlul cucerit

la ultimele patru ediții ('94, '95, '97 și '99). Fetele au intrat în concurs luni, iar băieții

duminică. Competiția se desfășoară între 27 octombrie și 5 noiembrie, finalele cele mai importante fiind în ultimele 4 zile. Poate cu cele mai mari emoții așteaptă luptele din Belgia Andreea Răducan, care de bună seamă va încerca să arate lumii că i-a fost răpit pe nedrept titlul de Campioană Olimpică. „Îmi doresc ca la aceste Campionate Mondiale fata mea să demonstreze lumii întregi că la Sydney n-a fost vinovată cu nimic. Să-i dea Dumnezeu puterea să iasă campioană mondială” - a declarat presei din România Gheorghe Răducan, tatăl Andreei. În același timp, antrenorul principal Octavian

Belu s-a manifestat mai îngrijorat: „Andreea Răducan n-a ajuns încă la greutatea optimă de concurs și asta nu e bine. S-a întîmplat ceva ciudat cu ea de la Sydney încoace. N-a crescut în înălțime, dar a luat în greutate. A fost și un moment în care a vrut să renunțe la gimnastică și să se apuce de fitness. Oricum, acum are un moral bun.” Din lotul masculin, Marius Urzică a declarat că la cal cu minere nu vrea să rateze medalia de aur. Despre evoluția gimnastelor și gimnaștilor români vă relatăm amănunțit în numărul nostru din săptămîna viitoare.

Șt. C.

ROMÂNIA

Luni 5 noiembrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.30 Practic matinal 7.30 Bravo, Bravissimo (R) 9.00 Surprize, surprize 11.30 Știrile de sâmbăta asta (R) 12.00 Tezaur folcloric (R) 13.00 Jurnalul de prânz 13.30 Istorie polemică 14.00 Pro Patria 15.00 Cronica 16.30 Interes general 17.30 Serial. Șapte zile 18.15 Știri 18.35 Serial. Becker 19.00 Jurnal 19.30 Iartă-mă! 20.30 Serial. Niciodată nu e prea târziu! 21.30 Talk Show 22.30 Jurnalul de noapte 23.00 Memorialul durerii 23.45 Marele Jazz 0.45 Jurnal (R) 1.15 De luni, până duminică (R) 2.00 Iartă-mă! (R) 3.05 O vedetă populară (R) 3.50 Talk Show (R) 4.50 Muzica e viața mea (R).

Marti 6 noiembrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.30 Practic matinal 7.25 Serial (R) Șapte zile 8.10 Iartă-mă! (R) 9.10 Serial (R) Niciodată nu e prea târziu 10.00 TVR Timișoara 12.00 Ghici cine vine la tine... (R) 13.00 Jurnalul de prânz 13.30 Puncte cardinale 14.00 Talk Show (R) 15.00 Cronica 16.00 Feminin 16.45 Serial. Pasiuni 17.30 Serial. (R) Șapte zile 18.15 Știri 18.35 Serial. Becker 19.00 Jurnal 19.30 Film. Tăcerea pieilor 21.00 Amprente 21.15 Frontal 22.15 Jurnalul de noapte 22.45 Lumea dansului 24.00 Feminin (R) 0.30 Amprente (R) 0.45 Jurnal (R) 1.15 Interes general (R) 2.15 Film. Suspecții 3.55 Frontal (R) 4.55 Garantat 100% (R).

Miercuri 7 noiembrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.30 Practic matinal 7.20 Serial. Șapte zile 8.05 Film. Fugarii (R) 9.45 Amprente (R) 10.00 TVR Cluj 12.00 Garantat 100% (R) 13.00 Jurnalul de prânz 13.30 Oameni ca noi 14.00 Bucuriile muzicii 15.00 Panorama 16.00 Medicina pentru toți 16.45 Serial. Pasiuni 17.30 Serial. Șapte zile 18.15 Știri 18.35 Serial. Becker 19.00 Jurnal 19.30 Teatrul Național de Televiziune prezintă: Escu... 20.30 Cu ochii n. 4. 21.30 Recurs la morală 22.30 Jurnalul de noapte 23.00 Profesioniștii 24.00 Documentar (R) 0.45 Jurnal (R) 1.15 Memoria Exilului românesc (R) 2.00 Teatrul Național de Televiziune prezintă: Escu... (R) 3.00 Cu ochii n. 4. (R) 4.00 Recurs la morală (R) 5.00 Bucuriile muzicii (R).

Joi 8 noiembrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.30 Practic matinal 7.15 Serial. Șapte zile (R) 8.00 Teatrul Național de Televiziune prezintă: Esu... (R) 9.00 Cu ochii n. 4. 10.00 TVR Iași 12.00 Muzica e viața mea! (R) 13.00 Jurnalul de prânz 13.30 Memorialul durerii 14.15 Eveniment 15.00 Conviețuiri 15.30 Panorama 16.00 Vino să vezi! 16.45 Serial. Pasiuni 17.30 Serial. Justițiarul 18.15 Știri 18.35 Serial. Becker 19.00 Jurnal 19.30 Film. Balzac: O viață sub semnul pasiunii 21.15 Reflecții rutiere 21.30 Talk Show 22.30 Jurnalul de noapte 23.00 Infomania 24.00 Vino să vezi! (R) 0.45 Jurnal (R) 1.15 Muzica e viața mea! (R) 2.15 Film. Crime și secrete 4.05 Reflecții rutiere (R) 4.20 Oameni ca noi (R) 4.50 Marele Jazz (R).

Vineri 9 noiembrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.30 Practic matinal 7.25 Serial. (R) Justițiarul 8.05 Film. (R) 9.45 Reflecții rutiere (R) 10.00 TVR Craiova 12.00 Talk Show (R) 13.00 Jurnalul de prânz 13.30 Drepturile omului 14.30 Tribuna partidelor parlamentare 15.00 Conviețuiri 16.00 Poveste de dragoste 16.45 Serial. Pasiuni 17.30 Serial. Justițiarul 18.15 Știri 18.35 România politică 19.00 Jurnal 19.30 ploaia de stele 21.00 Știrile de sâmbăta asta 21.30 Serial. Amy 22.30 Jurnalul de noapte 23.00 Film. Confesiune 0.55 Jurnal (R) 1.25 Profesioniștii (R) 2.25 ploaia de stele (R) 3.55 Lumea dansului (R) 4.55 Infomania (R).

Sâmbătă 10 noiembrie

6.00 Ceasul deșteptător 7.00 Desene animate 7.50 Garajul lui Ziggzy 9.20 Serial. Frumoasele școlii 10.10 Auto Club 10.55 O vedetă populară 11.45 Debut 50 plus 12.45 Jurnalul de prânz 13.00 Desene animate 13.30 Și au trăit fericiți...! 15.00 Garantat 100% 16.00 Ora G 17.00 Teledicționar 18.00 Jurnal 18.25 Agenda Europeană 18.30 Fotbal: Slovenia - România 21.15 Jurnalul de noapte 21.30 Teledicționar. 24.00 Poveste de dragoste (R) 0.50 Jurnal 1.20 Garantat 100% 2.20 Fotbal (R) 4.05 Auto Club (R) 4.50 Teledicționar (R).

Duminică 11 noiembrie

6.00 Universul credinței! 8.00 Festivalul Internațional Steaua de Aur 9.30 Viața satului 11.00 Tezaur folcloric 12.00 De luni până duminică 12.45 Jurnalul de prânz 13.00 Desene animate 13.25 În trecut spre viitor 15.00 Bun de Tipar! 16.15 Doră de duminică! 16.30 Bravo, Bravissimo! 18.00 Dosarele roșii 19.00 Jurnal 19.30 Surprize, surprize... 22.00 Jurnalul de noapte 22.15 Minutul 91. 24.00 Bravo, bravissimo (R) 1.15 Jurnal (R) 1.45 Film. Crime și secrete 3.30 O vedetă populară (R) 4.20 Puncte cardinale (R) 4.50 Tezaur folcloric (R).

TVR

Luni 5 noiembrie

6.00 Ferma (R) 7.00 Cronici votive (R) 7.30 Cafeaua de dimineață 8.30 Serial. Tribunal 9.00 Serial (R). Magicianul 9.30 Serial (R). Sparky, robotul 10.00 Știri 10.05 Dale lu' Mitică (R) 11.05 Jara pe piatră (R) 11.35 Serial. Tată, am încurcat-o! 12.00 Serial. Femeia misterioasă 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.10 Toți, împreună 15.10 Oprirea obligatorie 15.30 Răscruți 16.00 Patrimoniul 16.30 Serial (R). Tribunal 17.00 Camera de gardă 17.30 Știri 17.35 Paleta 18.05 Sculpturi 18.40 Serial. Drumul spre Avonlea 19.30 Serial (R). Tată, am încurcat-o! 20.00 Puls 2001 20.30 Reforma la bani mărunți 21.00 Teledjurnal 21.35 Teatrul TV prezintă: Din sacul lui Purcărețe 23.00 Paleta (R) 23.30 Sculptura (R) 24.00 Serial (R). Băieți buni, băieți răi 0.45 Serial (R). Drumul spre Avonlea 1.35 Teledjurnal 2.05 Film (R) Sex și moarte 3.20 Serial (R). Bine, dragă! 3.45 Serial (R). E timpul să mă mărit 4.10 Din sacul lui Purcărețe (R) 4.50 Serial (R) Sabrina, vrăjitoarea adolescentă 5.15 TVM Messenger.

Marti 6 noiembrie

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.45 Poftă bună cu Petrișor! 7.00 Veni, Video, Vicii 7.15 Desene animate 8.30 Serial. Tribunal 9.00 Documentar 9.25 On line (R) 10.00 Știri 10.05 Magazin pentru tineret (R) 11.05 Afaceri la cheie (R) 11.35 Serial. Tată, am încurcat-o! 12.00 Serial. Femeia misterioasă 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.10 Toți, împreună 15.00 Tribuna partidelor parlamentare 15.30 Puls 2001 (R) 16.00 Spectacolul lumii 16.30 Serial (R) Tribunal 17.00 E dreptul tău! 17.30 Știri 17.40 Cinematograful, o istorie vie 18.35 Fete (R) 18.40 Serial. Drumul spre Avonlea 19.35 Serial (R) Tată, am încurcat-o! 20.05 Supranaturalul 21.00 Teledjurnal 21.30 Film. Faimosul paparazzo 23.00 Patrimoniul (R) 23.30 Cinematograful, o istorie vie (R) 0.20 E dreptul tău! 0.55 Serial (R). Drumul spre Avonlea 1.45 Se repetă... Hamlet (R) 2.30 Teledjurnal (R) 3.00 Supranaturalul (R) 3.50 Film (R). Faimosul paparazzo 5.15 TVM Messenger.

Miercuri 7 noiembrie

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.45 Poftă bună cu Petrișor! 7.00 Veni, Video, Vicii 7.15 Desene animate 8.30 Serial. Tribunal 9.00 Lumea lui Chiț-Chiț (R) 9.45 Video-clipuri 9.55 Știri 10.00 Bărbați, la crabi! (R) 11.00 Camera de gardă (R) 11.30 Serial. Tată, am încurcat-o! 12.00 Serial. Femeia misterioasă 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.10 Toți, împreună 15.00 Reforma la bani mărunți (R) 15.30 Sport plus 16.30 Serial (R). Tribunal 17.00 Mit și istorie 17.30 Știri 17.35 Documentar 18.05 Pe urmele dragonului 18.30 Fete (R) 18.45 Serial. Drumul spre Avonlea 19.30 Serial (R) Tată, am încurcat-o! 20.05 Supranaturalul 21.00 Teledjurnal 21.30 Cinematograful de artă. Husarul pe acoperiș 23.30 Remix 0.30 Documentar (R) 1.05 Serial (R). Drumul spre Avonlea 2.00 Teledjurnal (R) 2.30 Supranaturalul (R) 3.20 Husarul pe acoperiș (R) 5.15 TVM Messenger.

Joi 8 noiembrie

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.45 Poftă bună cu Petrișor! 7.00 Veni, Video, Vicii 7.15 Desene animate 8.30 Serial. Tribunal 9.00 Prietenii lui Piticot (R) 9.45 Video-clipuri 9.55 Știri 10.00 Tradiții (R) 10.30 Medalion de interpret (R) 11.00 Călătoria prin țară (R) 11.30 Serial. Tată, am încurcat-o! 12.00 Serial. Femeia misterioasă 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.10 Toți, împreună 15.00 Tribuna partidelor parlamentare 15.30 Din coasta Evei 16.30 Serial (R). Tribunal 17.00 Atacii la cheie 17.30 Știri 17.35 Sex și cenzură 18.10 Alea cu Ghimpi (R) 18.45 Serial. Drumul spre Avonlea 19.30 Serial (R). Tată, am încurcat-o! 20.05 Supranaturalul 21.00 Teledjurnal 21.30 Film. Cîmpurile de căpsuni 23.05 Sport plus (R) 0.05 Sex și cenzură (R) 1.05 Serial (R). Drumul spre Avonlea 2.00 Teledjurnal (R) 2.30 Supranaturalul (R) 3.20 Puls 2001 (R) 3.50 Film (R). Cîmpurile de căpsuni 5.15 TVM Messenger.

Vineri 9 noiembrie

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.45 Poftă bună cu Petrișor! 7.00 Veni, Video, Vicii 7.15 Desene animate 8.30 Serial. Tribunal 9.00 Paradisul de lângă noi (R) 9.30 E dreptul tău! (R) 10.00 Știri 10.05 Din coasta Evei (R) 11.05 Mit și istorie (R) 11.35 Serial. Tată, am încurcat-o! 12.00 Serial. Femeia misterioasă 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.10 Remix (R) 15.10 Alea cu Ghimpi (R) 15.30 Magazin pentru tineret 16.30 Serial (R). Tribunal 17.00 Jara de piatră 17.30 Știri 17.40 Documentar 18.35 Serial. Drumul spre Avonlea 19.35 Serial (R). Tată, am încurcat-o! 20.00 Dale lu' Mitică 21.00 Teledjurnal 21.30 Film Cyber tracker 23.05 Pop Club 0.05 Documentar 0.55 Veni, Video, Vicii (R) 1.10 Serial (R). Drumul spre Avonlea 2.00 Teledjurnal 2.30 Reforma la bani mărunți (R) 3.00 Afaceri la cheie 3.30 Răscruți (R) 4.00 Oprirea obligatorie (R) 4.15 Pop Club (R) 5.15 TVM Messenger.

Sâmbătă 10 noiembrie

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.50 Veni, Video, Vicii 7.10 On line 7.40 Arta apărării 8.10 Desene animate (R) 9.30 Arca lui Noe 10.00 Lumea lui Chiț-Chiț 10.45 Serial. Magicianul 11.10 Serial Zdreanță veselă 11.40 Serial. Avocați și asociați 12.35 Atlas 13.10 Planeta singuratică 14.00 Știri 14.05 Bărbați, la crabi! 15.05 Fete 15.10 Serial. Băieți buni, băieți răi 16.00 Serial. Sabrina, vrăjitoarea adolescentă 16.30 Serial. Parohia din Dibley 17.00 Călătoria prin țară 17.30 Serial. Bine, dragă! 18.00 Serial. E timpul să mă mărit 18.25 Film. Tineretea lui Ebbie 18.50 Serial. Cel ales 21.00 Știri 21.05 Serial. Primul val 21.50 Despre viață și sex 22.35 Film (R). Cyber tracker 0.10 Planeta singuratică (R) 1.00 Serial (R). Cel ales 1.50 Despre viață și sex (R) 2.35 Film (R). Tineretea lui E. Departajul 4.10 Serial (R). Primul val 5.00 Serial (R). Sabrina, vrăjitoarea adolescentă 5.25 TVM Messenger.

Duminică 11 noiembrie

6.00 Atlas (R) 6.30 Serial (R) Zdreanță veselă 7.00 Serial (R). Magicianul 7.30 Tradiții 8.00 Medalion de interpret 8.30 Ferma 9.30 Cronici votive 10.00 Prietenii lui Piticot 10.45 Serial. Magicianul 11.10 Serial. Zdreanță veselă 11.45 Călei mesenaj 12.15 Paradisul de lângă noi 12.45 Alea cu Ghimpi 13.05 Documentar 14.00 Știri 14.05 Documentar 14.40 Serial. Scurte povestiri cinematografice 15.15 Serial. Băieți buni, băieți răi 16.05 Serial. Sabrina, vrăjitoarea adolescentă 16.30 Serial. Parohia din Dibley 17.00 Spectacolul Lumii 17.30 Știri 17.35 Serial. Bine, dragă! 18.00 Serial. E timpul să mă mărit 18.30 Film. O doamnă 20.05 Serial. Cel ales 21.00 Știri 21.05 Serial. Primul val 21.50 Despre viață și sex 22.35 Film. Sanctuar 24.00 Veni, Video, Vicii (R) 0.15 Serial (R). Bine, dragă 0.40 Serial (R) E timpul să mă mărit 1.05 Serial (R). Cel ales 1.55 Despre viață și sex 2.40 Film (R). O doamnă 4.10 Serial (R). Primul val 5.05 Serial (R) Sabrina, vrăjitoarea adolescentă 5.25 TVM Messenger.

ÎN LIMBA MATERNĂ emisiune radiofonică în limba română

În perioada 5-9 noiembrie 2001 din nou se va întruni în ședință Parlamentul Ungariei. În aceste zile, cu excepția zilei de luni, emisiunea regională în limba română nu va fi difuzată, doar cea de seară.

5 NOIEMBRIE, LUNI (redactor: Adam Bauer)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.45: Evenimente calendaristice 10.50: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.00: Montaj de muzică populară - redactor: Gelu Stan din Timișoara 11.30: Buletin informativ, date meteo 11.40: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.55: Încheiere.

6 NOIEMBRIE, MARTI (redactor: Iulia Kaupert)

19.00: Introducere, cuprins 19.05: Știri și informații 19.10: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 19.28: Încheiere.

7 NOIEMBRIE, MIERCURI (redactor: Petru Cîmpian)

19.00: Introducere, cuprins 19.05: Știri și informații 19.10: Magazin sportiv - știri, rezultate, competiții 19.28: Încheiere.

8 NOIEMBRIE, JOI (redactor: Monica Rocsin)

19.00: Introducere, cuprins 19.05: „Cuvinte potrivite” - emisiune dialog de cultivare a limbii române 19.28: Încheiere.

9 NOIEMBRIE, VINERI (redactor: Eva Iova)

19.00: Introducere, cuprins 19.03: Știri și informații, evenimente calendaristice 19.05: Ce e nou la Liceul Bălcescu din Giula? - relatează Andreea Gurză 19.07: Avangarda Ecranul Nostru 19.08: Revista presei "Foia Românească" 19.15: Știri și curiozități din România - relatează Simona Pele din Timișoara 19.20: Actualități la românii din Banatul Sîrbesc - relatează Cornelia Mata din Vršet 19.29: Încheiere.

10 NOIEMBRIE, SÂMBĂTĂ (redactor: Adam Bauer)

14.30: Introducere, cuprins, evenimente calendaristice 14.40: Programul bisericilor ortodoxe și al adunărilor baptiste 14.45: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 15.00: Party Time 15.30: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 15.58: Încheiere.

11 NOIEMBRIE, DUMINICĂ (redactor: Adam Bauer)

14.30: Introducere, cuprins, evenimente calendaristice 14.40-15.30: Retrospectiva săptămânii (spicuri din interviurile și reportajele difuzate pe parcursul săptămânii) 15.30: Emisiune religioasă ortodoxă 15.55: Încheiere.

(Nu răspundem pentru eventualele modificări în programele radio!)

În fiecare seară, între orele 19.00-19.30 se prezintă emisiunea românească, difuzată pe țară. Sumarul acesteia este compus din actualitățile zilei și reportaje, interviuri din viața comunității noastre, respectiv relatări din viața școlilor românești.

Emisiunea de seară, difuzată pe țară, pe lângă frecvențele de 66,29 MHz și 66,14 MHz, poate fi ascultată și pe undele occidentale, pe frecvențele locale ale studiourilor regionale.

Radio Calypso, Budapesta 873 kHz, Radio Debrețin 91,4 MHz, Radio Seghedin 93,1 MHz

Ecranul nostru

7 noiembrie 2001 (m1 ora 13.25)
Reluare: 10 noiembrie 2001 (m2 ora 10.25)

Programul prevăzut pentru săptămîna viitoare:

Emisiunea românească a Televiziunii Maghiare periodic realizează și filme-portret despre cele mai interesante persoane, personalități ale comunității noastre. O astfel de figură este și aleteanul Gheorghe Bágy, care pentru unii este cunoscut ca dansator sau cîntăreț, iar pentru consătenii lui, în primul rînd, ca realizatorul emisiunilor de la televiziunea din Aletea. Dealtfel, Gheorghe Bágy este și un foarte înșuflețit ciopitor de piatră funerară. Din filmul realizat cu domnul Bágy vom afla despre iubirea lui față de valorile noastre folclorice, despre mîndria lui față de Aletea.

Realizator: Tiberiu Boca

Sponsorul nostru

Tiszaneol

Emisiunea în limba română

24 de ore din 24 pe 756 kHz

Internet: www.rri.ro

e-mail: ro@rri.ro

Tel./fax: 00401-3142118

Esti concediat!!!!
Rezultatele analizelor arata ca ai consumat COLA!!!

PETROM

ESENȚA MIȘCĂRII

În Ungaria
în două localități:
la Bichișciaba și la Nagylak

FM 92,1 MHz STEREO RADIO
VOCEA EVANGHELIEI ORADEA

3700 Oradea Str. Cuza Vodă nr. 85.
Tel. 59-430552, Fax: 59-427372

E-mail: inbox@rve.net

- muzică - știri locale și BBC - emisiuni pentru orice vîrstă

Ascultăți RVE non stop și pe Internet la:

<http://www.rve.net>

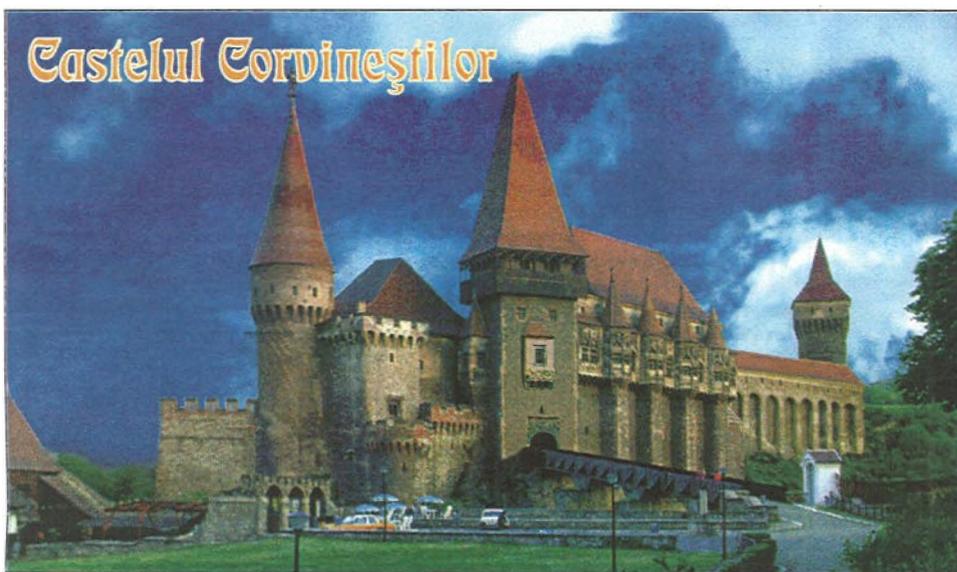
TRANS WORLD RADIO - ROMÂNIA

(Radio Vocea Evangheliei pentru Europa)

AM 1548 KHz zilnic, ora 21.15-21.45

SW 31 și 49 m - vineri: 18.30-18.45 - sîmbătă: 18.00-18.45 - duminică: 18.30-18.45

Castelul Corvinesilor

Existența unei fortărețe pe locul actualului castel este atestată în documente încă din secolul XIV. Pe atunci, fortificația este posesiunea familiei de Anjou. Cu un secol mai târziu, întregul domeniu, împreună cu fortăreața este donată de către regele Sigismund de Luxembourg familiei Corvin, drept recompensă pentru meritele militare deosebite. După moartea lui Voicu, fiul acestuia, Ioan (lancu) de Hunedoara, reconstruiește și mărește în-

Ioan de Hunedoara se leagă construirea capelei și a unor aripi noi din palatul propriu-zis, Sala Dietei, Sala Cavalerilor, turnul scării spirale. În etapa a doua (1446-1453) i se mai adaugă castelului clădiri anexe gospodărești. Mare conducător de oști, ridicându-se în rang și putere, devine unul dintre cei mai mari comandanți de oștiri și erou în luptele duse împotriva Imperiului Otoman. După moartea lui Ioan Corvin (răpus de ciumă, după victo-

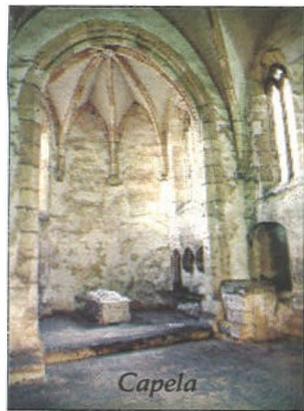
Ușă de lemn masiv originală

ria de la Bălgrad, în anul 1456), văduva Szilágyi Erzsébet și fiul lor, regele Matei Corvin edifică și în continuare cetatea. Din dorința reginei-mamă se construiește aripa și iatacul pentru femeii, respectiv loggia din aripa de nord și se termină construcția capelei. În acești ani continuă lucrările de înfrumusețare și îmbogățire artistică. Castelul, unic prim dimensiune și aspectul impunător, este una dintre cele mai reprezentative palate

Bucătăria mercenarilor

treaga fortăreață. Între anii 1441-1446 întărește zidurile existente, dar mai ridică și o nouă incintă întărită, străjuită de șapte turnuri de apărare. Tot de numele lui

Capela

Se spune că, după o luptă cu otomanii, trei turci au ajuns prizonieri în cetatea din Hunedoara. Stăpînul cetății, lancu de Hunedoara, le-a promis că își vor dobîndi libertatea, dacă vor săpa o fântînă. După cincisprezece ani de trudă, săpînd, cei trei robi au dat de apă. Dar între timp Ioan de Hunedoara a murit, iar urmașul său nu s-a ținut de promisiune. Atunci unul dintre turci a săpat în piatra fântînii o inscripție care, după legendă, poate fi tradusă în felul următor: „Apă ai, dar suflet n-ai.”

Legenda fântînii

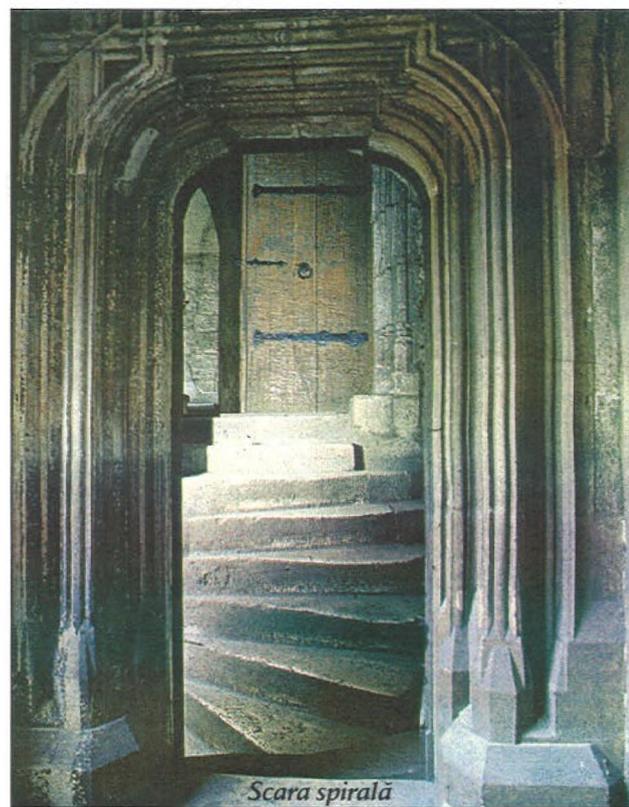

fortificate, în care se îmbină armonios elemente ale stilului gotic târziu cu elemente ale Renașterii timpurii. În veacul următor, începînd din 1508, castelul își schimbă deseori proprietarii. Apoi, cu un secol mai târziu, de personalitatea principelui Bethlen Gábor se leagă o seamă de modificări majore de ordin interior. Între anii 1613-1629 se construiește Tumul Alb, platforma de artilerie, incinta exterioară, palatul Bethlen, prin care se deschide intrarea prin tumul nou de poartă. Soarta fortăreței se schimbă radical în secolul XVIII, cînd intră în proprietatea Imperiului Habsburgic. Pe atunci (între 1724-1854) devine reședință administrativă și depozit metalurgic, dat fiind că

în acest veac se dezvoltă în mod vertiginos metalurgia acestor ținuturi.

De-a lungul istoriei, castelul a suferit nu numai multe modificări, reconstrucții și întărituri, ci și numeroase atacuri și incendii. Ultimul incendiu (din anul 1854) a provocat distrugerii imense, distrugînd total structura de lemn a castelului. În urma acestui prăpăd, începe, între 1868-1874, prima restaurare, prin care acoperișul, inițial din șindrilă, este înlocuit cu unul din țiglă. Tot atunci se reconstruiesc cîteva turnuri și se realizează noua fațadă în stil neogotic.

Din anul 1974, castelul este transformat în muzeu, devenind unul dintre cele mai frecventate obiective turistice ale zonei.

Scara spirală